

آزمائشي اشاعت



مذہبی تعلیمات

(پنجین کلاس لاء)

سندھ ٹیکسٹ بک بورڈ، چام شورو

سيئي حق ۽ واسطو سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ ڄام شورو وٽ محفوظ آهن.

تيار ڪندڙ: سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ ڄام شورو

منظور ٿيل: صوبائي محڪم تعليم و خواندگي، حڪومت سنڌ

مراسل نمبر: سنڌ حڪومت جي تعليم ۽ خواندگي واري کاتي جي مراسلي

نمبر SO (C) SELD/3-910/18، مؤرخه: 3 مارچ 2020 موجب.

سنڌ صوبي جي اسڪولن لاءِ اخلاقيات جو واحد درسي ڪتاب

ڊائريڪٽوريٽ آف ڪريڪيولم، اسيسمينٽ اينڊ ريسرچ، سنڌ ڄامشورو
جي نصابي ڪتابن جي جائزي واري صوبائي ڪاميٽي جو چڪاسيل.

نگران اعليٰ: آغا سهيل احمد (چيئرمين، سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ)

نگران: عبد الباقي اديس السندي

ليکڪ: ☆ پونجراج ڪيسراڻي

☆ نياز احمد راجپر

صوبائي جائزه ڪميٽي

☆ اي ايل جگرو ☆ سلمې لغاري

☆ نارائڻ داس آسناڻي ☆ گنیش مل - اين - آسناڻي

☆ نديم رياض ديود ☆ ڊاڪٽر چمن منشا

ڪمپوزنگ ۽ لي آؤٽ ڊزائنگ: ☆ دانش پپر ☆ نور محمد سميجو

چپيندڙ:

فهرست

صفحو	عنوان
1	باب پهريون : مکيه مذهبن جو تعارف
2	• سامي مذهب
3	• اهر پيغمبر
13	باب ٻيو: سامي مذهبن جو تفصيلي تعارف
14	• يهودي مذهب
14	* تعارف
14	* مقدس ڪتاب
14	* تالمود
16	* حضرت موسیٰ عليه السلام
16	* زندگي
18	* احڪام عشره
18	* خدا ۾ يقين
21	• مسيحي مذهب
21	* تعارف
21	* مقدس ڪتاب
21	* بائيبل
22	* حضرت يسوع مسيح
22	* زندگي
22	* تعليمات
24	* ٽڪريءَ مٿان خطبو
25	* نيڪ سامري جي تمثيلي آکاڻي

صفحو	عنوان
29	• مذهب اسلام
29	* تعارف
30	* مقدس ڪتاب
31	* حضرت محمد صلي الله عليه وسلم
31	* زندگي
32	* تعليمات
34	* ميثاق مدينه
35	* خطبه حجة الوداع
39	باب ٽيون: اخلاقي قدر
40	• پاڙيسرين جو احترام
45	• وڏن جو احترام
50	• مذهبن جو احترام
54	• پاڙي کي صاف رکڻ
59	• ٻين جي مدد ڪرڻ
64	• وقت جي اهميت ۽ ان جي پابندي
68	باب چوٿون: شخصيتون
69	• حضرت دائود عليه السلام
69	* زندگي
72	* زبور
76	• مقدس پولوس
76	* زندگي
77	* خدمتون

مذهبن جو تعارف

انسان جي هن زمين تي آباد ٿيڻ کان وٺي مذهب ان جي رهنمائي ڪئي آهي. مذهب مالڪ حقيقي جي ذات جي شعور ۽ انفرادي طور روحاني، اخلاقي تعليم ۽ تربيت ڪرڻ سان گڏ انسان جي اجتماعي اخلاقن ۽ شعور وڌائڻ ۾ به مک ڪردار ادا ڪيو آهي. مذهب پنهنجي اخلاقي ۽ روحاني تعليم ذريعي چٽواڳي، خودغرضي ۽ مفادپرستي جي آڏو بند ٻڏي انسان کي ٻين لاءِ جيئڻ، پلائيءَ ۽ خيرخواهيءَ جي رستي تي هلڻ جو پابند بڻايو آهي.

مختلف مذهبن فطرت جي مظهرن ۾ عظيم ۽ برتر هستي جو جلوو پسي سڄ، چنڊ، ستارن ۽ عظيم شخصيتن جي مورتين جي پوڄا جو تصور ڏنو، ته ڪيترن اڪيلي خدا ۾ ويساهه جي تعليم ڏني پر ان جي باوجود سڀني مذهبن ۾ عظيم ۽ برتر هستي هڪ ئي مڃي وڃي ٿي. ڪائنات جو خالق ۽ مالڪ هڪ آهي. ان جي رضا لاءِ نڪ ڪم ڪرڻ ضروري قرار ڏنو ويو آهي. سڀني مذهبن وٽ پيغمبرن جو اچڻ به ان لاءِ ٿيو آهي، ته اهي انسانن کي زندگي گذارڻ بابت خدا جا قانون ۽ هدايتون سمجھائين.

هن باب ۾ ”سامي مذهب“ جي تصور ۽ ان جي ماتحت ڌرمن جي مختصر تعارف سان گڏ مکيه نبين سڳورن جو تعارف ذڪر ڪيو ويو آهي.

سامي مذهب

سکيا جي حاصلات

- لفظ ”سامي“ جي تعريف ڪري سگهندا.
- سامي مذهب جا نالا بيان ڪري سگهندا.
- مذهبن جو بڻ بڻياد بيان ڪري سگهندا.
- مالڪ حقيقي طرفان نبي موڪلڻ جو سبب بيان ڪري سگهندا.

مختلف علائقن ۽ نسلن جي اعتبار کان دنيا جا مذهب ٽن قسمن ۾ ورهائي سگهجن ٿا. سامي، آريائي ۽ منگول. انهن ٽن قسمن مان هڪ قسم سامي مذهب جو به آهي. هي مذهب حضرت نوح عليه السلام جي پٽ سام جي اولاد مان پيدا ٿيندڙ نسلن ۽ قومن ۾ ڦهليا آهن. ان ڪري سامي مذهب سڏيا وڃن ٿا. سامي مذهب جنهن سرزمين ۾ پکڙيا اها ”وچ اوڀر“ جي نالي سان سڃاتي وڃي ٿي. دنيا جا ٽي وڏا ”سامي مذهب“ سڏبا آهن. يهوديت، مسيحيت ۽ اسلام جيڪي خدا جي توحيد ۾ يقين رکڻ جي تعليم ڏين ٿا.

يهوديت

سام جي ستين پيڙهيءَ ۾ حضرت ابراهيم عليه السلام پيدا ٿيو جنهن کي ٻه پٽ اسحاق ۽ اسماعيل ٿيا. حضرت اسحاق عليه السلام جو اولاد فلسطين ۾ آباد ٿيو، جيڪو بني اسرائيل سڏيو ويو. حضرت موسيٰ عليه السلام به بني اسرائيل مان هو جنهن يهودي مذهب جو بنياد رکيو.

مسيحيت

بني اسرائيل مان ئي حضرت يسوع مسيح پيدا ٿيو، جنهن حضرت موسيٰ عليه السلام جي دين جي اصلاح ڪئي. پاڻ مسيحيت جو باني مڃيو وڃي ٿو.

اسلام

حضرت ابراهيم عليه السلام جو ٻيو پٽ حضرت اسماعيل عليه السلام مڪي ۾ آباد ٿيو. جتي ان عرب قبيلي بنو جرهم ۾ شادي ڪئي، سندس اولاد گهڻو وڌيو. ان جي اولاد مان حضرت محمد ﷺ پيدا ٿيو. جنهن مذهب اسلام جو بنياد وڌو.

سامي مذهبن جا مکيه پيغمبر

حضرت آدم عليه السلام

- سکيا جي حاصلات
- سمجهي سگهندا ته حضرت آدم عليه السلام پهريون نبي ۽ انسانيت جو ابو هو.
- ڄاڻندا ته الله تعاليٰ حضرت آدم عليه السلام کي ڇا سيکاريو.

مالڪ حقيقي طرفان انسان لاءِ هر دور ۾ زندگي کي رهنما اصولن مطابق گذارڻ لاءِ برگزيده هستيون موڪليون ويون، جيڪي سندن اخلاقي تربيت سان گڏ کين مالڪ حقيقي سان بهتر تعلق قائم رکڻ جي تعليم ڏيندا هئا. تن کي نبي سڏجي ٿو.

سامي مذهبن جو يقين آهي ته پهريون انسان، جيڪو الله تعاليٰ زمين تي پيدا ڪيو سو آدم آهي، الله تعاليٰ جنهن کيس مٽيءَ مان ٺاهي سندس جسم ۾ پنهنجو روح ڦوڪيو ته هو اُتي هلڻ لڳو پوءِ الله تعاليٰ کيس روزمره جي استعمال جي شين جا نالا سيکايا ۽ ان علم جي بدولت کيس ملائڪن تي فضيلت حاصل ٿي ان کان پوءِ الله تعاليٰ زال مڙس کي جنت يعني ”عدن جي باغ“ ۾ رهايو، کيس جنت جي هر ميوي کائڻ جي اجازت ڏنائين، صرف هڪ وڻ جي ميوي کان کيس جهليائين.

شيطان حضرت آدم عليه السلام ۽ ان جي زال بيبي حوا کي ورغلائي ان وڻ جو ميوو ڪارائي وڌو تڏهن خداوند کائنن ناراض ٿيو ۽ کين جنت مان ڪڍي ڇڏيائين. حضرت آدم عليه السلام ۽ ان جي گهرواريءَ جي معافي گهرڻ تي مالڪ حقيقي کين سندن ڏوهه معاف ڪري ڇڏيو پر پوءِ هو جنت ۾ رهڻ بجاءِ زمين تي آباد ٿي، زمين ۾ پوکون ڪري توڙي جانور پالي پنهنجو گذر ڪرڻ لڳا ۽ زمين تي ئي سندن اولاد وڌندو رهيو. جڏهن آدم عليه السلام جي عمر نو سؤ ٽيهه ورهين کي پهتي ته پاڻ لاڏاڻو ڪري ويا.

حضرت نوح عليه السلام

سکيا جي
حاصلات

- ٻڌائي سگهندا ته حضرت نوح عليه السلام پرهيزگاري جو عظيم مبلغ هو.
- حضرت نوح عليه السلام جي تعليمات/معجزن کي بيان ڪري سگهندا.

حضرت آدم عليه السلام جي نائين پيڙهيءَ مان حضرت نوح عليه السلام پيدا ٿيو. زمين تي فساد ۽ ظلم برپا ٿي چڪو هو. هر ڪنهن شخص پنهنجي هلت بگاڙي ڇڏي هئي. قرآن شريف جي بيان مطابق انهن خدا کي ڇڏي وڌ، سواع، يغوث ۽ يعوق نالي بتن جي پوڄا شروع ڪري ڏني هئي.

حضرت نوح عليه السلام ساڍا نو سو سال کين اڪيلي الله جي بندگي ڪرڻ ۽ پنهنجي آخرت سڌارڻ جي تبليغ ڪئي، پر قوم سندس ڳالهه نه مڃي. تڏهن الله تعاليٰ انهن تي عذاب جو فيصلو ڪيو. حضرت نوح عليه السلام کي ٻيڙي ٺاهڻ جو حڪم ڏنائين ۽ زمين تي پاڻيءَ جو طوفان آندائين. ٻيڙيءَ ۾ حضرت نوح عليه السلام جا گهر ڀاتي، جن ماڻهن مٿس ايمان آندو ۽ هر قسم جي جانورن جو هڪ هڪ جوڙو سوار ٿيا، الله تعاليٰ انهن کان سواءِ زمين تي جيڪي ڪجهه هو ان کي ٻوڙي ڇڏيو. انسانيت جي بقا لاءِ سندس ان عظيم جدوجهد کي سندس وڏو معجزو شمار ڪيو وڃي ٿو.

حضرت نوح عليه السلام کي ٽي پٽ هئا: سام، حام ۽ يافث. جن جو نسل ڌرتيءَ تي پکڙيو ۽ دنيا ۾ وري ماڻهو آباد ٿيا. حضرت نوح عليه السلام کي ”آدم ثاني“ به سڏيندا آهن.

حضرت ابراهيم عليه السلام

سکيا جي
حاصلات

- ڄاڻندا ته حضرت ابراهيم عليه السلام خدا جي هيڪڙائي تي يقين رکندو هو.
- حضرت ابراهيم عليه السلام جي عظيم اولاد جو ذڪر ڪري سگهندا.

حضرت نوح عليه السلام جي پٽ سام جي نائين پيڙهي مان حضرت ابراهيم عليه السلام پيدا ٿيو. حضرت ابراهيم عليه السلام قديم عراق جي شهر ”أُر“ ۾ آزر جي گهر ۾ ڄائو. ننڍپڻ کان وٺي الله تعاليٰ کيس وڏي سمجھ ۽ ساجھ سان نوازيو هو. ننڍي عمر ۾ ئي هڪ دفعي پاڻ رات جو هڪ چمڪندڙ تارو ڏسي گهروارن کي چوڻ لڳو: اهو اسان جو خدا آهي. ٻئي دفعي وري چوڏهين جو چنڊ ڏسي چوڻ لڳو هي ته روشن آهي اهو ئي خدا آهي. وري انهن کان بيزار ٿي چوڻ لڳو خدا ته سج تي سگهي ٿو جيڪو گهڻو روشن ۽ جهان کي فائدو ڏئي ٿو پر سندس آخري راءِ اها بيبي ته اهي سڀ ته لهي وڃن ٿا ۽ سندن روشني ختم ٿي وڃي ٿي، اهي خدا نه ٿا ٿي سگهن خدا ته اهو آهي جيڪو انهن کي اڀاري، لاهي ۽ روشن ڪري ٿو.

کيس ٻه گهر واريون هيون. هڪ جو نالو سارا هو، جڏهن ان مان کيس اولاد نه ٿيو ته بيبي هاجره سان شادي ڪيائين. 86 ورهين جي عمر ۾ ان مان کيس اسماعيل عليه السلام نالي پٽ ڄائو. ان کان پوءِ کيس بيبي سارا مان به الله تعاليٰ پٽ عطا ڪيو. جنهن جو نالو اسحاق رکيائين. سندن ٻنهي فرزندن جو اولاد اهڙو بابرڪت ٿيو جو سمورا نبي انهن جي ئي اولاد مان آيا.

حضرت يعقوب عليه السلام

سکيا جي
حاصلات

• حضرت يعقوب عليه السلام جي مکيه اخلاقي تعليمات کي بيان ڪري سگهندا.

حضرت ابراهيم عليه السلام جي پٽ اسحاق عليه السلام کي به پٽ هئا. هڪ جو نالو عيسو ۽ ٻئي جو يعقوب عليه السلام هو. يعقوب عليه السلام ننڍو ۽ عيسو وڏو هو. حضرت يعقوب عليه السلام کي ”اسرائيل“ به سڏيو ويندو آهي. حضرت يعقوب عليه السلام کي 12 پٽ هئا. جن مان هڪ مشهور پيغمبر حضرت يوسف عليه السلام به آهي.

حضرت يعقوب عليه السلام جي سيرت مان اسان کي مصيبتن تي صبر ڪرڻ، حسد ۽ بغض کان پاسو ڪرڻ ۽ سچائي جي ڪامياب ٿيڻ جا سبق ملن ٿا. الله تعاليٰ حضرت يعقوب عليه السلام کي برڪت ڏني. سندس ٻارنهن پٽن جو اولاد ٻارنهن قبيلن جي صورت ۾ وڌي هڪ قوم بڻيو، جيڪا بني اسرائيل سڏجي ٿي. هيءُ قوم پڻ سامي نسل مان آهي، ڇاڪاڻ ته سندن ابن ڏاڏن جو نسل وڃي سام پٽ نوح سان ملي ٿو. بني اسرائيل ۾ جيترا به پيغمبر آيا، اهي پڻ حضرت يعقوب عليه السلام جو اولاد هئا.

حضرت موسيٰ عليه السلام

سکيا جي
حاصلات

• حضرت موسيٰ عليه السلام جي شخصيت بابت مختصر بيان ڪري سگهندا.

حضرت يعقوب عليه السلام جي ٻارنهن پٽن مان حضرت يوسف عليه السلام مصر ۾ بادشاهت جي عهدي تي فائز ٿيو، ته ان حضرت يعقوب عليه السلام ۽ پنهنجي ڀارنهن ڀائرن کي مصر ۾ آباد ڪيو. مصر ۾ انهن جي آبادي تمام گهڻي وڌي. هي اڳتي هلي اقتدار تان محروم ٿي مصرين جا غلام بڻجي ويا. مصر جا فرعون ۽ مصري مٿن تمام گهڻا ظلم ڪرڻ لڳا.

انهن حالتن ۾ بني اسرائيل ۾ حضرت موسيٰ عليه السلام جي ولادت ٿي، حضرت موسيٰ عليه السلام کي الله تعاليٰ فرعون ۽ سندس قوم جي هدايت لاءِ ۽ بني اسرائيلن کي انهن جي غلاميءَ ۽ ظلمن مان آجو ڪرائڻ لاءِ نبوت عطا فرمائي. کيس معجزا پڻ ڏنا. الله تعاليٰ ساڻس هم ڪلام ٿيو ۽ مٿس ”تورات“ نازل فرمايو.

پر فرعون پنهنجي هوڏ ۽ هٿ تان نه لٿو. حضرت موسيٰ عليه السلام جي دعوت ۽ تبليغ مٿس ڪوبه اثر نه ڪيو، التو بني اسرائيلن تي ظلمن ۾ واڌارو ڪري ڇڏيائين، جنهن ڪري الله تعاليٰ کيس لشڪر سميت سمنڊ ۾ ٻوڙي ڇڏيو ۽ حضرت موسيٰ عليه السلام صحيح سلامت بني اسرائيل سان گڏ مصر مان هجرت ڪري صحراءِ سينا ۾ آباد ٿيو.

حضرت عيسيٰ عليه السلام

سکيا جي
حاصلات

• حضرت عيسيٰ عليه السلام جي بنيادي تعليمات کي بيان ڪري سگهندا.

بني اسرائيل مان ئي فلسطين جي هڪ شهر ”بيت لحم“ ۾ حضرت عيسيٰ عليه السلام (حضرت يسوع مسيح) خدا جي خاص قدرت سان بغير پيءُ جي پيدا ٿيو. سندس والده بيبي مريم تمام برگزيده ۽ پاڪيزه عورت هئي. يهودين جي بد اعمالين ۽ نافرمانين کي سڌارڻ ۽ انهن کي هدايت جي رستي تي آڻڻ لاءِ ٽيهن ورهين جي عمر ۾ سندس مٿان وحي نازل ٿي ۽ کيس نبوت عطا ڪئي وئي.

پاڻ ماڻهن کي سمجهايا تہ آءٌ ۽ منهنجي ماءُ انسان ئي آهيون، بندگي جي لائق صرف هڪ مالڪ حقيقي جي ذات آهي. مٿن مائٽن، پاڙيسرين ۽ دوستن سان سهڻو سلوڪ ڪرڻ انسان کي وڏي مرتبي تي پهچائي ٿو.

- حضرت محمد ﷺ جي بنيادي تعليمات کي بيان ڪري سگهندا.
- سامي مذهب سان مشهور پيغمبرن جو تعلق ٻڌائي سگهندا.
- اولوالعزم پيغمبرن جا نالا ٻڌائي سگهندا.
- سمجهندا ته کين ”اولوالعزم“ ڇو ٿو سڏيو وڃي.

سکيا جي
حاصلات

فلسطين جي ملڪ ۾ رهڻ دوران خداوند جي حڪم سان حضرت ابراهيم عليه السلام پنهنجي گهر واري بيبي هاجره ۽ ننڍڙي ٻار اسماعيل عليه السلام کي فاران جي رڻ پٽ ۾ ڇڏي آيو جتي الله تعاليٰ جي خاص قدرت سان پاڻيءَ جو هڪ چشمو جاري ٿيو جنهن کي ”زم زم“ چيو وڃي ٿو. حضرت اسماعيل عليه السلام اتي ئي وڏو ٿيو ۽ الله تعاليٰ کيس نبوت سان نوازيو. سندس ماءُ سان الله تعاليٰ واعدو ڪيو، ”ته هن جي اولاد کي آءٌ هڪڙي وڏي قوم بنائيندس.“ حضرت اسماعيل عليه السلام جي اولاد ۽ نسل مان حضرت محمد ﷺ مڪي شهر ۾ 571ع ۾ پيدا ٿيو. کين 610ع ۾ چاليهن سالن جي عمر ۾ نبوت عطا ٿي. پاڻ ماڻهن کي بداخلاقي، ظلم زيادتي ۽ بت پرستي کي ڇڏي اڪيلي الله جي عبادت ڪرڻ ۽ سڀني انسانن سان پلائي ڪرڻ جي تعليم ڏني. بعثت جي تيرهن سالن مڪمل ٿيڻ کان پوءِ 622ع ڌاري پاڻ مديني هجرت فرمايائون.

مديني ۾ خوب اسلام ڦهليو. پاڻ سڳورن ﷺ مديني ۾ هڪ رياست جو بنياد وڌو ۽ هڪ بهترين ۽ مثالي حڪومت قائم ڪئي. ماڻهو ٽولن جا ٽولا اسلام ۾ داخل ٿيندا ويا. حضرت ابراهيم عليه السلام جي نسل ۾ ايندڙ سڀئي نبي سڳورا سامي مذهبن جا نمائندا هئا جن وسيلي اهي مذهب دنيا تائين ڦهلاجي ويا.

اولوالعزم پيغمبر: ”عزم“ پختي ارادي کي چئبو آهي. حضرت نوح، حضرت ابراهيم، حضرت موسيٰ، حضرت عيسيٰ ۽ حضرت محمد ﷺ کي ”اولوالعزم“ (وڏي همت وارا) پيغمبر سڏيو ويندو آهي. ڇو ته مالڪ حقيقي جي راهه ڏانهن ماڻهن کي سڏڻ جي ڪري کين وڏين مشڪلاتن ۽ مصيبتن کي منهن ڏيڻو پيو، ليڪن سندن اٽل ارادي ۽ مضبوط نظرئي ۾ ڪابه ڪمي ڪئي آئي.

سبق جو خلاصو

سام پُٽ نوح عليه السلام جي اولاد مان پيدا ٿيل قومن جيڪي مذهب اپنايا تن کي ”سامي مذهب“ چئبو آهي، سامي مذهب بنيادي طور خدا جي اڪيلي هئڻ جا قائل آهن. يهوديت، مسيحيت ۽ اسلام سامي مذهب آهن. تنهي مذهبن ۾ خدا جي وحدانيت، نبين جي رسالت، آخرت واري ڏينهن، آخرت کان پوءِ واري زندگيءَ کي مڃڻ توڙي چڱن ڪمن ڪرڻ ۽ سماج ۾ برابري ڪرڻ جهڙين ڳالهين جي هڪ جهڙائي آهي. يهوديت جو بنياد رکندڙ حضرت موسيٰ عليه السلام، مسيحيت جو پايو رکندڙ حضرت يسوع مسيح ۽ اسلام جو بانيڪار حضرت محمد ﷺ آهي. مٿين پيغمبرن کان سواءِ حضرت آدم عليه السلام، حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهيم عليه السلام، حضرت اسحاق عليه السلام ۽ حضرت يعقوب عليه السلام تمام برگزيده ۽ مالڪ حقيقي جا چونڊيل نبي ٿي گذريا آهن.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. ڌرتيءَ تي رهندڙ قومن جي اعتبار سان مذهبن جا گهڻا قسم آهن؟
2. سامي مذهبن ۾ ڪهڙا مذهب شامل آهن؟
3. ”اسرائيل“ ڪنهن جو لقب هو؟
4. حضرت محمد ﷺ نبوت عطا ٿيڻ کانپوءِ ڪيترا سال پوءِ مديني ڏانهن هجرت ڪئي؟
5. حضرت يسوع مسيح کي نبوت ڪڏهن عطا ٿي؟

(ب) هيٺيان خال ڀريو:

1. حضرت محمد ﷺ نبوت کان پوءِ ڏانهن هجرت ڪئي.
2. حضرت ابراهيم عليه السلام کي بيبي هاجرہ مان پٽ ڄائو.
3. حضرت يسوع مسيح جي والده هئي.
4. حضرت موسىٰ عليه السلام بني اسرائيل کي جي غلامي کان نجات ڏياري.
5. آخري نبي حضرت محمد ﷺ ع ۾ مڪي ۾ پيدا ٿيا.

(ج) صحيح جملي جي سامهون ”✓“ ۽ غلط جملي جي سامهون ”X“ جي نشاني لڳايو:

غلط	صحيح	جملا
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	1. حضرت يعقوب عليه السلام جو فرزند يوسف نبي هو.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	2. بني اسرائيل جي معنيٰ ”اسرائيل جو اولاد“ آهي.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	3. حضرت نوح عليه السلام جو لقب ”آدم ثاني“ آهي.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	4. اسحاق عليه السلام ۽ اسماعيل عليه السلام حضرت ابراهيم عليه السلام جا پٽر هئا.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	5. حضرت آدم عليه السلام جي وقت دنيا ۾ تمام وڏو طوفان آيو.

استاد لاءِ سرگرمي

* استاد شاگردن ۽ شاگردياڻين کي سامي مذهبن جي اهم پيغمبرن جا نالا ۽ انهن جي عمر جو چارٽ ٺاهي اچڻ لاءِ چون.

* شاگردن ۽ شاگردياڻين کي سامي مذهبن جي عبادت گاهن ۽ پيغمبرن جي رهائش وارين جاين جا قوتو نقشن جي مدد سان سمجھائي ۽ کاپي تي هڻي اچڻ لاءِ چوي.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ

لفظ	معنيٰ
مذهب	ڌرم، زندگي گذارڻ جو طريقو
فضيلت	مرتبو، مانُ
بانيڪار	بنياد رکندڙ، ابتدا ڪندڙ
رضا	راضي ٿيڻ، خوش ٿيڻ
توحيد	اڪيلو سمجھڻ
بعثت	نبوت ملڻ
ورغلائڻ	ڻڳڻ، دوکو ڏيڻ
ثاني	ٻيو
عطا ڪيو	انعام طور ڏنو
فائز ٿيڻ	مقرر ٿيڻ
هر ڪلام ٿيڻ	ڳالهه ٻولھ ڪرڻ
تڪميل	پورا ٿيڻ
احڪام	حڪم جو جمع، فرمان

سامي مذهبن جو تفصيلي تعارف

مذهب انسان کي هن ڌرتيءَ تي گڏجي رهڻ، پاڻ ۾ هڪ ٻئي سان بهترتعلق قائم ڪرڻ ۽ معاملن کي سهڻي نموني نڀائڻ سيکاري ٿو. مڙئي مکيه مذهب هڪ اعليٰ هستيءَ ۾ يقين رکڻ سيکارين ٿا، جيڪا هن کائنات کي پيدا ڪندڙ آهي. کائنات جي هر ڪڪ پن ۾ سندس ئي قدرت ڪارفرما آهي. وڻ ٿڌ، ٻوٽا، فصل ۽ پوکون، اناج جا مختلف قسم، گل ڦل ۽ ميوا، پکي پڪڻ، مينهون، ريون، ٻڪريون، اُٺ، گهوڙا ۽ انسان کي فائدو ڏيندڙ هڙئي جانور ان هستيءَ پيدا ڪيا آهن جن مان ڪي انسان جي غذا بنجن ٿا ته ڪي سواريءَ جي ڪم اچن ٿا.

سڀني مذهبن جا مڃڻ وارا ان ڳالهه ۾ يقين رکن ٿا ته مالڪ حقيقي سڀني انسانن تي هڪ جهڙو مهربان آهي، اهو ئي سڀني کي رزق عطا ڪري ٿو. مذهب جي انسان کان اها گهر آهي ته اهي پاڻ ۾ هڪ ٻئي جي جان ۽ مال جو احترام ڪن. هڪ ٻئي سان سهڻي هلت هلن ۽ معاملن توڙي ڌيتي لپتيءَ ۾ انصاف کي قائم رکن.

هن باب ۾ يهودي مذهب، مسيحي مذهب ۽ مذهب اسلام جي تفصيلي تعارف سان گڏ انهن جي بانيڪارن، بنيادي عبادتن، تعليم ۽ مقدس ڪتابن بابت ڄاڻ ڏني وئي آهي.

يهودي مذهب

- يهوديت جي تاريخ مختصر بيان ڪري سگهندا.
- يهوديت جي ٽن عقيدن کي بيان ڪري سگهندا.
- مقدس ۽ ٻين ڪتابن جا نالا ٻڌائي سگهندا.
- ڄاڻندا ته قبائلا، تورات جو اهم حصو سمجهيو وڃي ٿو.
- تورات ۽ تالمود جي اهميت سمجهي سگهندا.
- ٻارهين صديءَ جي استاد ميمونائڊس جي يهودي عقيدتي جي تيرهن اصولن کان واقف ٿي سگهندا.

سکيا جي
حاصلات

تعارف

يهودي مذهب دنيا جي قديم مذهبن مان هڪ آهي. هن مذهب جا مڃيندڙ هڪ خدا جي وجود تي ويساهه رکن ٿا. جڏهن ته بني اسرائيل کي وڏي مرتبي واري قوم مسيح موعود کي نجات ڏيندڙ ۽ آخرت ۾ جزا سزا کي مڃڻ سندن اهم عقيدا آهن. يهودين کي بني اسرائيل ان ڪري چيو ويندو آهي، جو اهي حضرت ابراهيم عليه السلام جي پوٽي ۽ حضرت اسحاق عليه السلام جي پٽ حضرت يعقوب عليه السلام جي نسل مان آهن. عبراني زبان ۾ حضرت يعقوب عليه السلام جو نالو اسرائيل آهي، جنهن جي معنيٰ آهي الله جو ٻانهو. وري الله تعاليٰ انهن جي سڌاري لاءِ حضرت موسيٰ عليه السلام کي موڪليو، جنهن ان قوم کي مصر جي فرعون جي غلاميءَ کان چوٽڪارو ڏياريو. حضرت موسيٰ عليه السلام وڏي عظمت وارو پيغمبر هو جيڪو هن مذهب جو باني آهي.

مقدس ڪتاب

تورات

حضرت موسيٰ عليه السلام چاليهه ڏينهن طور جبل تي رهيو، ان دوران کين آسمان تان خدا جا حڪم مليا. جن کي تورات سڏجي ٿو.

تالمود

هي يهودي شريعت جو ٻيو اهم ماخذ آهي، هي مذهبي احڪامن ۽ انبيائن جي اقوال ۽ قانونن تي مشتمل آهي، تالمود جا ٻه حصا آهن: مشنيٰ ۽ جماره. حضرت موسيٰ کي ڪي ڳالهيون الهام ڪري سمجهايون ويون جن کي زباني شريعت چئبو آهي، زباني شريعت جي تعليم حضرت موسيٰ، حضرت يوشع ۽

حضرت هارون کي ڏني، حضرت يوشع انهن قانونن جي بني اسرائيل جي اهم سردارن کي تعليم ڏني، پوءِ هي سلسلو سيني به سيني روايت ٿيندو رهيو ۽ بي ۽ ٽين صدي عيسويءَ تائين اچي پهتو، ۽ پوءِ تالمود جي نالي سان ڪتاب جي شڪل ۾ آيو.

قبالا

عبراني ٻوليءَ ۾ ”قبالا“ جي معنيٰ قبول ڪرڻ آهي. تورات جي اها باطني تشريح ۽ وضاحت جيڪا يهودي سماج ۾ زباني نموني هلندي رهي ان جي مجموعي کي ”قبالا“ سڏيو وڃي ٿو.

12 صدي جي استاد ميمونائڊس جي يهودي عقيدن جا 13 اصول

اُءُ پريور اعتماد سان ايمان رکان ٿو ته:

- تمام مخلوقات جيڪا پيدا ٿي آهي يا ٿيندي ان جو خالق هڪ ئي آهي. اهو سڀ ڪجهه اڪيلو ئي پيدا ڪري ٿو ان جو ئي نالو برڪت پريو آهي.
- خالق جو نالو برڪت وارو آهي، هو يڪتائيءَ ان جي يڪتائيءَ واڱر ڪنهن به طرح ڪابه يڪتائي ناهي، اهو ئي اسان جو اڪيلو خدا آهي، جيڪو هيو، آهي ۽ رهندو.
- خالق جو ڪو به جسم نه آهي، ۽ هو ڪنهن به جسماني مادي کان متاثر نه ٿيندو آهي، ۽ ڪير به ان جو موازنو نه ٿو ڪري سگهي.
- خالق جو نالو مبارڪ آهي ۽ اهو ئي اول ۽ آخر آهي.
- خالق، جنهن جو نالو برڪت وارو آهي صرف ان جي ئي عبادت ڪرڻ جائز آهي، ان کان علاوه ڪنهن جي به عبادت نه ڪئي ويندي.
- نبين سڳورن جون سڀئي ڳالهيون سچ آهن.
- اسان جي نبي حضرت موسيٰ عليه السلام جي پيشگوئي سچ هئي، ۽ اهو سڀني نبين جو ابو هو جيڪي ان کان اڳ هئا ۽ ان کان پوءِ ايندڙ سڀني ماڻهن جو به ابو آهي.
- اسان کي ملندڙ ڪتاب تورات آهي جيڪو حضرت موسيٰ عليه السلام کي ڏنو ويو هو سدا سلامت رهي.
- جيڪو تورات آهي ان کي خالق جي طرفان ڪنهن ٻئي شي سان تبديل نه ڪيو ويندو، ان ۾ ڪا به تبديلي نه ڪئي ويندي، ان جو ئي نالو مبارڪ رهي.

- خالق جنهن جو نالو برڪت وارو آهي، اهو هر انسان جي هر عمل کي ڄاڻي ٿو، ان سان گڏوگڏ سندن سڀني سوچن کي به ڄاڻي ٿو جيئن چيو ويو هو ”جنهن انهن سڀني جي دلين کي پيدا ڪيو آهي ۽ انهن جي ئي سڀني افعالن جو خيال رکندو آهي.“
- برڪت ڀريو آهي اهو شخص جيڪو ان جي احڪامن جي پابندي ڪري ٿو ۽ جيڪو سندس احڪامن کي نه ٿو مڃي انهن سڀني کي سزا ڏيندو آهي.
- مسيحا ايندو، روزانو مان ان جي انتظار ڪندو رهندس ته اهو ايندو.
- مُردن کان ئي قيامت برپا ٿيندي، خالق جو نالو مبارڪ هجي ۽ ان جو نالو هميشه لاءِ بلند رهندو.

حضرت موسيٰ عليه السلام

- ”موسيٰ“ لفظ جي معنيٰ ٻڌائي سگهندا.
- حضرت موسيٰ عليه السلام جي ننڍپڻ کان جبل طور تي خدا جي ديدار ٿيڻ تائين مختصر حالات بيان ڪري سگهندا.
- بيان ڪري سگهندا ته حضرت موسيٰ عليه السلام عظيم پيغمبر هو.
- ”احڪامِ عشره“ ترتيب سان لکي سگهندا.
- حضرت موسيٰ عليه السلام جي احڪامِ عشره ۽ تعليمات جي اصلاحي ۽ اخلاقي پهلون بابت ڄاڻي سگهندا.
- ڄاڻي سگهندا ته قرآن شريف ۾ سڀ کان وڌيڪَ تذڪرو حضرت موسيٰ عليه السلام جو آيو هو.
- يهوديت ۾ مالڪِ حقيقي جي وحدانيت واري عقيدو کي بيان ڪرڻ لائق ٿيندا.

سڀني جي
حاصلات

عبراني زبان ۾ ”مو“ معنيٰ پاڻي ۽ ”شي“ جي معنيٰ ”ڪا شيءِ“ آهي، تنهن ڪري ان جي معنيٰ ”پاڻيءَ مان نڪتل“ ٿي، جيڪو لفظ پوءِ ”موسيٰ“ مشهور ٿيو.

حضرت موسيٰ عليه السلام جي حالاتِ زندگي بابت قرآن شريف ۾ تفصيلي ذڪر ڪيو ويو آهي، جنهن مطابق 136 دفعا سندس نالو لکيل آهي، جيڪو ٻين سڀني نبين کان وڌيڪَ بيان ٿيل آهي.

حضرت موسيٰ عليه السلام جي ولادت وقت مصر ۾ رعمسيس ثاني فرعون نالي بادشاهه هو. جنهن کي نجومين ڊپ ڏٺو ته بني اسرائيل ۾ هڪ ٻار پيدا ٿيڻ وارو آهي، جيڪو تنهنجي بادشاهت ختم ڪندو. ان سبب فرعون بني اسرائيل جا نوان ڄمندڙ ٻار قتل ڪرڻ جو حڪم ڏنو. جڏهن حضرت موسيٰ عليه السلام جي ولادت ٿي ته الله تعاليٰ سندس

والده يوكابد جي دل ۾ خيال وڌو ته هڪ صندوق ۾ وجهي ٻار کي نيل درياھ ۾ لوڙهي ڇڏ. موسيٰ کي هارون ۽ مريم نالي ڀاءُ پيٽ هئا. ماءُ ٻار کي صندوق ۾ لوڙهڻ سان گڏ سندس پيٽ مريم کي صندوق تي نظر رکڻ جو به چيو.

جيڪا درياھ ڪناري صندوق سان هلندي رهي نيٺ صندوق سڌي فرعون جي محل سان اچي لڳي. صندوق مان ٻار کي ڪڍي فرعون آڏو پيش ڪيو ويو، جنهن کيس قتل ڪرڻ گهريو، پر سندس گهر واريءَ آسپهه کيس چيو: هي ٻار منهنجي ۽ تنهنجي اکين جو ناز آهي، ان کي قتل نه ڪرايو.

حضرت موسيٰ عليه السلام محل ۾ وڌي وڌو ٿيو، پر هو مصرين جي هٿان بني اسرائيل تي ٿيندڙ ظلم ڏسندو ٿي رهيو. حضرت موسيٰ هڪ ڏينهن هڪ مصريءَ کي ڏٺو جيڪو ڪنهن اسرائيليءَ کي ماري رهيو هو، اسرائيليءَ کي بچائيندي سندس هٿان ان مصريءَ جو قتل ٿي ويو، ڳالهه حاڪمن تائين پهتي ته گرفتاريءَ کان بچڻ لاءِ هو مصر ڇڏي مدين ڏانهن روانو ٿي ويو.

مدين ۾ الله جي نبيءَ حضرت شعيب عليه السلام جي ڌيءَ سان شادي ڪيائين ۽ ڏهه سال اتي رهڻ کان پوءِ مصر ڏانهن موٽيو. رستي ۾ مقدس وادي طور سينا ۾ مٿس وحي نازل ٿي ۽ کيس نبوت سان گڏ معجزا ڏنا ويا، جن ۾ به وڌيڪ مشهور آهن هڪ لٽ وارو معجزو، جيڪا هو زمين تي ڇڏيندو هو ته نانگ ٿي پوندي هئي، هٿ مٿي ڪري ڏيکاريندو هو ته سج وانگر روشن ٿي پوندو هو. الله تعاليٰ ٻن تختين تي لکيل ڏهه احڪام مٿس نازل ڪيا.

حضرت موسيٰ عليه السلام بني اسرائيل کي فرعون جي غلاميءَ مان آزاد ڪرايو. کين صحراءِ سينا ۾ آڻي رهايائين. خدا جي حڪمن جي نافرمانِي ڪرڻ جي ڪري چاليهه سال بني اسرائيل تيهه جي ريگستان ۾ پڻڪندا رهيا. ربيائي يهودين مطابق حضرت موسيٰ عليه السلام 1271 ق.م ڌاري تيهه ۾ وفات ڪئي. ڪيتروئي عرصو بني اسرائيل صحراءِ سينا ۾ رهيا جتان پوءِ هو موجوده اردن ۽ فلسطين جي علائقن ۾ آباد ٿيا.

احڪامِ عشره

احڪام، حُڪم جو جمع آهي جنهن جي معنيٰ فرمان آهي. عشره: ڏهن کي چئبو آهي. احڪامِ عشره جي معنيٰ ٿي ”ڏھ فرمان“. حضرت موسيٰ کي خدا طرفان طور سينا جبل تي جيڪي ”ڏھ فرمان“ مليا اهي هي آهن:

- هڪ خدا کي مڃڻ ۽ صرف ان جي ئي بندگي ڪرڻ.
- عبادت واري ڏينهن ٻي ڪا جسماني محنت نه ڪرڻ.
- پنهنجي لاءِ ڪا مورتِي نه ٺاهيو ۽ نه ان جي عبادت ڪريو.
- ماءُ پيءُ جي عزت ڪر.
- ڪنهن کي قتل نه ڪر.
- زنا نه ڪر.
- چوري نه ڪر.
- ڪوڙي شاهدي نه ڏي.
- پاڙيسريءَ جي گهر ۾ لالچ نه ڪر.
- ٻئي جي ڪنهن به شيءِ جي سڌ نه ڪر.

انهن ڏهن فرمانن ۾ هڪ فرمانبردار پيروڪار لاءِ املهه رهنمائي جو درس ڏنل آهي. کيس پنهنجي مالڪ حقيقي سان درست ۽ وفاداري وارو سلوڪ رکڻ گهرجي، صرف ان جي ئي بندگي ڪرڻ سان گڏ پاڻ کي باوقار ۽ مطمئن سمجهندي ان کان سواءِ ٻئي ڏانهن نه واجهائڻ گهرجي، اهڙي طرح کيس پنهنجي مٿن مائٽن، دوستن ۽ اوڙي پاڙي سان سٺي ورتاءُ ڪرڻ جهڙيون خوبيون ڌارڻ جي تلقين ڪئي وئي آهي. انهن ڳالهين تي هلڻ سان ماڻهو بااخلاق ۽ معاشري جو فائديمند فرد بڻجي پوندو.

خدا جي وحدانيت تي يقين

يهودي الله جي هيڪڙائيءَ ۾ پڪو يقين رکندا آهن. هي يهوديت جو سڀ کان اهم ۽ بنيادي عقيدو آهي. ”توحيد“ ان يقين جو نالو آهي ته الله کان سواءِ ڪوبه عبادت جي لائق ناهي. اهو دائم ۽ هميشه رهڻ وارو آهي، سندس وجود غير مادي آهي، هو اڪيلو ۽ يڪتا آهي ۽ اهو سڀ شيءِ جي ڄاڻ رکڻ وارو ۽ باخبر آهي.

سبق جو خلاصو

يهوديت دنيا جي قديم مذهبن مان هڪ آهي. جيڪو مالڪ حقيقي جي وحدانيت جي پرچار ڪري ٿو. حضرت موسيٰ عليه السلام هن مذهب جو بانيڪار آهي. تورات، تالمود ۽ قبلابا يهوديت جا مقدس ڪتاب ليکيا وڃن ٿا. حضرت موسيٰ عليه السلام مصر ۾ سالن کان غلام بڻيل قوم بني اسرائيل کي فرعون جي غلاميءَ مان آزادي ڏياري.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. يهوديت جا بنيادي عقيدا ڪهڙا آهن؟
2. قبلابا آهي؟
3. ”بني اسرائيل“ جي معنيٰ ڇا آهي؟
4. فرعون بني اسرائيل جي ٻارن کي قتل ڪرڻ جو حڪم ڇو ڏنو؟
5. حضرت موسيٰ عليه السلام کي ڪهڙا معجزا عطا ٿيا هئا؟

(ب) هيٺيان خال پريو:

1. يهوديت بني اسرائيل جو مذهب آهي.
2. حضرت موسيٰ عليه السلام جي ڌيءُ سان شادي ڪئي.
3. حضرت موسيٰ عليه السلام کي سندس ماءُ ۾ وجهي درياءُ ۾ لوڙهي ڇڏيو.
4. يهودين جو سڀ کان اهم ڪتاب آهي.
5. حضرت موسيٰ عليه السلام ق.م ڌاري وفات ڪئي.

(ج) صحيح جملي جي سامهون ”✓“ ۽ غلط جملي جي سامهون ”X“ جي نشاني لڳايو:

غلط	صحيح	جملا
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	1. مصر جي بادشاهه کي وزير اعظم چئبو هو.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	2. تالمود اسلام جو مقدس ڪتاب آهي.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	3. يهودي الله جي هيڪڙائي ۾ يقين رکندا آهن.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	4. حضرت موسيٰ عليه السلام جڏهن لٺ اڇليندو هو ته ڪبوتر ٿي پوندي هئي.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	5. حضرت موسيٰ عليه السلام کي تورات جبل اُحد تي مليو.

استاد لاءِ سرگرمي

- * استاد شاگردن ۽ شاگردياڻين کي يهودي مذهب بابت تصويرن ۽ پاور پوائنٽ پروگرام ذريعي ڄاڻ ڏئي.
- * شاگردن ۽ شاگردياڻين کي ان مذهب جي اهم نشانن، مقدس ڪتابن ۽ مذهبي جاين جا قوتو ڪاپي ٿي هڻي اچڻ لاءِ چوي.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ

معنيٰ	لفظ
پروسو، اعتبار	ويساه
حوالو، بنيادي ڪتاب	ماخذ
الله جو خاص پيغام جيڪو ڪنهن برزگ مٿان لهي	الهام
اندروني سمجهاڻي	باطني تشريح
لهڻ	نازل ٿيڻ
خواهش	سٿ
يگانو، منفرد	يڪتا

مسيحي مذهب

سکيا جي حاصلات

- ڄاڻي سگهندا ته مسيحيت ڪڏهن ۽ ڪٿان کان شروع ٿي.
- سڪندا ته مسيحيت ٻين علائقن تائين ڪيئن پکڙي.
- مسيحي عقيدتي کي سمجهي سگهندا.
- مقدس ڪتابن جا نالا بيان ڪري سگهندا.
- عهدنامہ جديد ۽ عهدنامہ قديم جو فرق بيان ڪري سگهندا.
- جيمس بادشاه جي بائيبل واري نسخي (KJV) بابت ڄاڻي سگهندا.
- ڄاڻندا ته KJV نسخو پهريون دفعو ڪڏهن شايع ٿيو ۽ ان جا ڪيترين ٻولين ۾ ڇاپا آيا آهن.
- مقدس بائيبل جي اخلاقي ۽ اصلاحي نوعيت جي وضاحت ڄاڻي سگهندا.

تعارف

آباديءَ جي لحاظ کان هيءُ دنيا جو وڏي ۾ وڏو مذهب آهي. هي مذهب به سامي مذهبن مان هڪ آهي، هن مذهب جا مڃيندڙ مسيحي سڏبا آهن. مسيحين جي مذهب جو محور حضرت يسوع مسيح جي ذات آهي. شروعاتي دور ۾ مسيحيت کي حضرت يسوع مسيح جي ٻارهن رسولن ڦهلايو، ان کان بعد چوٿين صدي ۾ مختلف ملڪن طرفان سرڪاري مذهب قبول ٿيڻ ۽ مسيحي مشنرين جي ڪوشش سان هي مذهب دنيا جي ڪنڊ ڪڙڇ تائين ڦهلجي ويو. مسيحيت ۾ ”ڪيٿولڪ“ ۽ ”پروٽيسٽنٽ“ گروهه ان کي ڦهلائڻ لاءِ مشهور آهن.

سندن چوڻ آهي ته خدا تن جو مرڪب آهي، پيءُ، پٽ ۽ روح القدس. پيءُ مان مراد خدا جي ذات آهي. پٽ مان مراد خدا جو ڪلام آهي، جيڪو جسماني صورت ۾ حضرت يسوع مسيح جي شڪل ۾ زمين تي آيو ۽ انسانن جي نجات جو سبب بڻيو. روح القدس مان مراد پاڪ روح آهي جنهن کي ”تثليث“ جو عقيدو چيو وڃي ٿو.

مقدس ڪتاب

بائيبل

بائيبل لفظ جي يوناني ٻوليءَ ۾ معنيٰ ”ڪتاب“ آهي. بائيبل ٻن حصن تي مشتمل آهي: عهدنامہ قديم ۽ عهدنامہ جديد. عهدنامہ قديم مٿان يهودي ۽ مسيحي برابر يقين رکندا آهن. ۽ ان کي پنهنجو مقدس ڪتاب مڃيندا آهن.

بائبل جو ٻيو حصو عهدنامہ جديد خالص مسيحين وٽ مڃيل ڪتاب آهي، جنهن ۾ يهودي يقين نه رکندا آهن، هن ڪتاب ۾ مسيحين جا ابتدائي عقيدا، حضرت يسوع مسيح ۽ ان کان پوءِ جا حالات بيان ڪيا ويا آهن، هن ۾ چئن انجيلن سميت ستاويھ ڪتاب شامل آهن.

جيمس بادشاهه وارو بائبل (KJV): King James Version of Bible

بائبل جي اصل ٻولي عبراني هئي، جنهن مان ٻين ٻولين ۾ ترجمو ڪيو ويو. انهن مان بادشاهه جيمس پنجن سال 1611ع ۾ ان جو انگريزي ٻوليءَ ۾ ترجمو ڪرايو، جنهن جا هن وقت تائين هڪ هزار کان وڌيڪ ٻولين ۾ ترجما ٿي چڪا آهن.

حضرت يسوع مسيح

- حضرت يسوع مسيح جي زندگي کي مختصر بيان ڪري سگهندا.
- ”انجيل“ جي معنيٰ ۽ ان جو تعداد بيان ڪري سگهندا.
- حضرت يسوع مسيح جي تعليمات جا اخلاقي ۽ اصلاحي پهلو ٻڌائي سگهندا.
- ڄاڻي سگهندا ته ٽڪريءَ مٿان خطبو ڪهڙو هو ۽ اهو ڪهڙي صحيفي (انجيل) ۾ ملي ٿو.
- ٽڪريءَ مٿان خطبي جا مکيه نڪتا بيان ڪري سگهندا.
- لفظ ”پيرابل“ جي وضاحت ڪري سگهندا.
- نيك سامري جي تمثيلي ڪهاڻي بيان ڪري سگهندا.
- ڄاڻندا ته ”نيڪ سامري“ ڪنهن کي چئجي ٿو.
- ڄاڻندا ته وڏي ۾ وڏو حمديہ گيت ڪهڙو آهي.

سکيا جي
حاصلات

پاڻ معجزاتي طور بغير پيءُ جي فلسطين جي شهر ”بيت لحم“ ۾ ڄاوا هئا، سندن والده بيبي مريم هڪ پاڪيزه ۽ برگزيده عورت هئي. پاڻ بنيادي تعليم ۽ مذهبي عبادت گهر ۾ ئي سکيا هئا. مقدس ڏينهن ”سبت“ يعني چنڇر جي مجلسن ۾ باقاعدي سان شريڪ ٿيندا رهندا هئا. ان وقت جي مذهبي رهنمائن جي عادت جي برخلاف مذهبي تعليم عام فهم انداز سان ڏيندا هئا. حضرت يسوع مسيح کي بيت المقدس ۾ يهودين هٿان ٿيندڙ بد اعمالين تي گهڻي ڳڻتي هئي. پاڻ انهن تي اڪثر تنقيد ڪندا رهندا هئا. تيهن ورهين جي عمر ۾ مٿن وحي نازل ٿيڻ شروع ٿي ۽ کين پيغمبريءَ جي منصب سان نوازيو ويو. الله تعاليٰ کيس گهڻي معجزا عطا ڪيا.

پاڻ مئلن کي خدا جي حڪم سان جيئرو ڪندا هئا. نابينن کي هٿ ڦيرڻ سان بيٺا ڪري ڇڏيندا هئا ۽ بيمارن کي هٿ لائڻ سان شفا ڏيندا هئا. سندن دعوت تي ٻارهن ماڻهو سندن خاص شاگرد ٿيا، جن کي حواري سڏيو ويندو آهي، انهن حضرت يسوع مسيح جي تعليمات کي جمع ڪيو جنهن کي ”انجيل“ سڏيو وڃي ٿو، جنهن جي لفظي معنيٰ ”بشارت“ يا ”خوشخبري“ آهي. ان جا ”چار انجيل“ مشهور آهن: انجيل مٽي، انجيل مرقس، انجيل لوقا ۽ انجيل يوحنا. حضرت يسوع مسيح جي تعليمات کان يهودين خطرو محسوس ڪيو، جڏهن پاڻ يروشلم ۾ آيا ته کين يهودين گرفتار ڪيو، ڪاهن جي سردار آڏو کيس مناظري لاءِ به پيش ڪيو ويو، پر اتي موجود يهودي عالمن کين واجب القتل قرار ڏنو. مسيحين جو چوڻ آهي ته ان کان پوءِ يهودين کين صليب تي لٽڪائي ڇڏيو ۽ تن ڏينهن کان پوءِ حضرت يسوع مسيح ٻيهر زنده ٿي موٽي آيا ۽ پوءِ الله تعاليٰ کين آسمان تي کڻي ورتو ۽ هيءُ عظيم قرباني ان انساني نسل کي حضرت آدم عليه السلام ۽ بيبي حوا جي گناهه کان پاڪ ڪرڻ لاءِ ڏني، جنهن گناهه جو بار کڻي هر انسان پيدا ٿيندو آهي. ان بنياد تي کين نجات ڏيندڙ به سڏيو ويندو آهي. پاڻ ماڻهن کي ٻڌايائون ته مالڪ حقيقي طرفان آءٌ هدايت جو پيغام کڻي آيو آهيان.

ٽڪريءَ مٿان خطبو

حضرت يسوع مسيح نبوت ملڻ کان پوءِ هڪ دفعي ڪفر نحوم/جليل نالي ڳوٺ ۾ آيو ۽ هڪ ٽڪريءَ تي بيهي ماڻهن کي خطاب ڪيائين، جنهن ۾ کين پنهنجي ذات کي سڌارڻ، ٻين سان نرم رويو رکڻ ۽ سڀني انسانن سان نيڪي، ڀلائي ۽ همدردي سان هلڻ جي ڀارت ڪئي. ان کي ”پهاڙي وارو وعظ“ به چوندا آهن. جنهن جو تفصيل ”انجيل مٽي“ ۾ ڏنل آهي. ان جون اهم ڳالهون هي آهن:

1-	مسيحي مذهب کان پهرين اک جي بدلي اک ۽ ڏند جي بدلي ڏند جي اصول جو رواج هو پر مسيحي مذهب اها اخلاقي تعليم ڏني، ته جيڪو توهان کي ساڄي ڳل تي چمات هڻي، ته ان کي ورائي پيو ڳل ڏيو. مطلب ته گند سان گند نه ڌوپندو آهي، گار جو جواب گار نه آهي.
2-	جيڪو توکي بيگر ۾ هڪ ڪوه وٺي وڃي، ته ان سان به ڪوه هليو وڃ.
3-	جيڪو توکان گهري، ان کي ڏئي ڇڏ.
4-	پنهنجي پاڙيسريءَ سان محبت ڪر.
5-	پنهنجي دشمن سان محبت ڪر ۽ جيڪو توکي ستائي ٿو، ان لاءِ دعا ڪر.
6-	پنهنجي لاءِ زمين تي مال گڏ نه ڪر، ڇو جو ان کي ڪينئون ۽ گت خراب ڪري ٿو. پنهنجي لاءِ آسمان تي مال گڏ ڪر، اُتي نه ڪينئون نه گت ۽ نه چور، جيڪو مال چورائي.
7-	بدن جو ڏيئو اک آهي، جيڪڏهن پنهنجي اک درست آهي، ته سڄو بدن روشن هوندو. جيڪڏهن اک خراب آهي، ته سڄو بدن اونداهو آهي.
8-	ٻين جا عيب ڳولھڻ کان اڳ پنهنجي اندر ۾ جهاتي پائي ڏس.
9-	سڀني انسانن سان محبت ۽ قرباني، رحم دلي ۽ همدرديءَ سان پيش اچ.
10-	ريڪاري نه ڪر.
11-	نفس کي سڌار.
12-	جهڙو پوکيندين تهڙو لڻدين.
13-	نيڪ ڳالهين تي عمل ڪرڻ ۾ ڪاميابي آهي.

نيڪ سامري جي تمثيلي ڪهاڻي

انگريزي لفظ ”پيرابل“ جي معنيٰ آهي ”تمثيلي آکاڻي“ جنهن ۾ ڪنهن شيءِ جي سمجهاڻي آکاڻي ذريعي ڏني ويندي آهي. هڪ ڏينهن ڪنهن ماڻهو حضرت يسوع مسيح کان پڇيو ته آءٌ ابدي زندگي ڪيئن ٿو حاصل ڪري سگهان؟

حضرت يسوع مسيح کيس هڪ تمثيلي آکاڻي ٻڌائي ته: هڪ واپاري رستي تان وڃي رهيو هو ته کيس ڪجهه ڦورو زخمي ڪري هن جو سڄو مال اسباب ڪڍي ويا. هو رستي جي ڀرسان زخمن ۾ چور، سور جي ڪري تڙپندو رهيو. ڪيئي ماڻهو سندس ڀرسان گذريا جنهن ۾ لاري، ڪاهن ۽ ٻيا ڪيترائي ماڻهو شامل هئا پر ڪنهن به سندس مدد نه ڪئي. اتفاق سان اتان سامري جو گذر ٿيو. جڏهن هن جي زخمي ٿيل امير واپاري تي نظر پئي ته هو سندس حالت تي رحم کائي ان جي مرهم پئي ڪرڻ لڳو، زخمن کي صاف ڪري پتي ٻڌي کيس ڪلهي تي کڻي هڪ سراءِ ۾ ويو. ٻه ٽي ڏينهن پنهنجي گهران خرچ ڪري ان جي تيماداري ڪيائين پوءِ ڪنهن ڪم سانگي کيس پري وڃڻو هو تنهنڪري هن سراءِ جي مالڪ کي ڪجهه پئسا ڏنا ۽ چيو هن مريض جي خدمت چاڪري ڪندو ره. آءٌ جڏهن موٽي ايندس ته وڌيڪ ٿيل خرچ جا پئسا هوندا ته اهي ڏيندس.

حضرت يسوع مسيح اهو مثال ڏيئي چيو ته تون به انهيءَ ”نيڪ سامري“ وانگر ڏکويلن جي خدمت ڪر ته جنت جو حقدار ٿي ويندين ۽ تو کي ابدي زندگي حاصل ٿي ويندي.

سبق جو خلاصو

آباديءَ جي لحاظ کان مسيحيت دنيا جو وڏي ۾ وڏو مذهب آهي. حضرت يسوع مسيح ان جو باني آهي ۽ پيروڪار مسيحي سڏبا آهن. حضرت يسوع مسيح خدا جي خاص قدرت سان بغير پيءُ جي بيت لحم شهر ۾ پيدا ٿيا، ٽيهن ورهين جي ڄمار ۾ کيس نبوت ملي، پاڻ يهودي مذهب کي جيارڻ لاءِ ماڻهن کي سمجھائيندا رهيا پر انهن کيس پنهنجي لاءِ دشمن ٿي سمجهيو. نبوت ملڻ بعد ٽڪريءَ مٿان خطبو ۽ سامريءَ جي مثالي ڪهاڻي سندس اهم نصيحتون آهن. کيس بائيبل هدايتن وارو ڪتاب مليو.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. بائيبل بابت اوهين ڇا ٿا ڄاڻو؟
2. حضرت يسوع مسيح جي ولادت ڪٿي ٿي؟
3. حضرت يسوع مسيح جي ٽڪريءَ واري خطبي جون ڪي به ٿي نصيحتون لکو.
4. ”تثليث“ جو مطلب ڇا آهي؟
5. نيڪ سامريءَ جي ڪهاڻي مان ڪهڙو سبق ملي ٿو.

(ب) هيٺيان خال ڀريو:

1. حضرت يسوع مسيح جي خاص شاگردن کي سڏبو آهي.
2. پنهنجي پاڙيسري سان ڪر.
3. نبي اهو هوندو آهي جنهن تي نازل ٿئي.
4. بائيبل حصن تي مشتمل آهي.
5. حضرت يسوع مسيح پهر زندھ ٿيڻ کان پوءِ ڏانهن ويو.

(ج) صحيح جملي جي سامهون ”✓“ ۽ غلط جملي جي سامهون ”X“ جي نشاني لڳايو:

غلط	صحيح	جملا
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	1. حضرت يسوع مسيح هڪ مهيني کان پوءِ پهر زندھ ٿيو.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	2. پاڻ خدا جي حڪم سان مٿن کي زندھ ڪندا هئا.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	3. ڍنڍ ڪناري پاڻ ڏاڇي تي ويهي خطاب ڏنائون.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	4. مسيحين جي عبادت جي جاءِ گرجا گهر آهي.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	5. مسيحيت جو باني حضرت ابراهيم عليه السلام آهي.

استاد لاءِ سرگرمي

- * استاد شاگردن ۽ شاگردياڻين کي مسيحي مذهب بابت تصويرن ۽ پاور پوائنٽ پروگرام ذريعي ڄاڻ ڏئي.
- * شاگردن ۽ شاگردياڻين کي مسيحي مذهب جي اهم نشانن، مقدس ڪتابن ۽ مذهبي جاين جا قوتو ڪاپي تي هڻي اچڻ لاءِ چوي.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ	
لفظ	معنيٰ
خالص	نج
بيگر	بغير اجوري وارو ڪم
تنقيد	نڪتہ چيني
مناظرو	بحث مباحثو
منسوخ	ختم، رد
حمد خواني	الله تعالیٰ جي واکاڻ ڪرڻ
موعود	جنهن جو واعدو ڪيو ويو
مطلق	ڪامل
مِشنري	تبليغي

مذهب اسلام

سکيا جي حاصلات

- مذهب اسلام بابت ڄاڻي سگهندا.
- لفظ ”اسلام“ جي صحيح/سچي اهميت کي سمجهي سگهندا.
- اسلام جي ظهور ۽ پکڙجڻ جي تاريخ مختصر ڄاڻي سگهندا.
- ڄاڻندا ته قرآن شريف اسلام جو عربيءَ ۾ لکيل پاڪ ڪتاب آهي.
- جيڪو الله تعاليٰ طرفان حضرت محمد ﷺ تي نازل ٿيو.
- لفظ قرآن جي معنيٰ ٻڌائي سگهندا.
- ڄاڻندا ته سڀئي سورتون ڪهڙي مرڪزي خيال جي چوڌاري ڦرل ٿيون.
- اسلام جا بنيادي اصول بيان ڪري سگهندا.

تعارف

”اسلام“ لفظ جي معنيٰ آهي سلامتي. اسلام امن ۽ سلامتيءَ جو مذهب آهي، جنهن جا ”توحيد“ ۽ ”رسالت“ بنيادي عقيدا آهن الله کان سواءِ ٻي ڪنهن به شيءِ جي عبادت اسلام ۾ جائز ڪانهي. حضرت محمد ﷺ کي چاليهن سالن جي عمر ۾ مالڪ حقيقي نبوت سان نوازيو ۽ حڪم فرمايو ته ”ماڻهن کي خدا جي وات ڏانهن سڏ ۽ جيڪي انڪار ڪن انهن کي سندس سخت سزا کان ڏيڄار ۽ تون منهنجي رسولن مان آهين.“ ان کان پوءِ مڪي، طائف ۽ ٻين علائقن ۾ پاڻ ماڻهن وٽ وڃي کين تبليغ ڪندا هئا. اهوئي طريقو سندن اصحابن به جاري رکيو مديني جي ماڻهن اسلام قبول ڪري ان کي وڌيڪ ڦهلائڻ ۾ بهرو ورتو، پاڻ سڳورن ﷺ ٻين علائقن جي بادشاهن کي خط لکي اسلام جي دعوت ڏني، اهڙي نموني عربستان جي مسلمان تاجرن دنيا جي مختلف ملڪن ۾ وڃي پنهنجي سڻهي ڪردار وسيلي اسلام کي ڦهلايو، اهوئي سبب هو جو تمام ٿوري عرصي ۾ اسلام دنيا جي گهڻي رقبتي تائين پهچي ويو. اسلام جو بنياد پنجن ڳالهين تي رکيل آهي، جن کي اسلام جا ارڪان سڏبو آهي. 1- ايمان 2- نماز 3- زڪوات 4- روزو 5- حج.

اسلام ۾ عبادت جو مطلب آهي پنهنجي پوري زندگي الله جي اطاعت ۾ گذارڻ. معنيٰ انسان زندگيءَ جي هر شعبي ۾ الله جي حڪمن جي پيروي ڪري، ۽ هر معاملي ۾ سندس رسول جي سکيا جو لحاظ رکي. ان تصور تحت اسلام چند عبادتون: نماز، روزو، حج ۽ زڪوات مقرر ڪيون آهن. البتہ اهي عبادتون ان تصور کي مضبوط ڪرڻ لاءِ آهن ته انسان کي پوري زندگي الله ۽ سندس رسول جي اطاعت ۾ گذارڻي آهي.

اسلامي تعليم قرآن ۽ حديث تي مشتمل آهي. لفظ ”قرآن“ جي معنيٰ آهي: ”وري وري پڙهيو ويندڙ“. قرآن شريف عربي ٻولي ۾ لکيل آهي جيڪو جبرائيل عليه السلام ذريعي حضرت محمد ﷺ جي مٿان مختلف حالتن ۽ واقعن مطابق ٿورو ٿورو ٿي 23 سالن جي عرصي ۾ نازل ٿيو. مسلمان نماز ۽ عبادت جي ٻين موقعن تي قرآن شريف جي تلاوت ڪندا آهن، قرآن شريف انساني رهنمائي جو آخري ڪتاب آهي جيڪو صدين گذرڻ باوجود لکين ماڻهن جي سينن ۾ ياد ۽ لکيل صورت ۾ ورقن ۾ جيئن جو تيئن محفوظ آهي. قرآن شريف 30 پارن ۽ 114 سورتن تي مشتمل آهي. سمورو قرآن شريف سمجھڻ لاءِ نهايت آسان آهي، جنهن ۾ انسانيت جي ستاري جو درس ڏنل آهي.

حضرت محمد ﷺ

- اسلام جي آخري نبي حضرت محمد ﷺ جي حياتي بابت مختصر ڄاڻي سگهندا.
- ڄاڻندا ته حضرت محمد ﷺ خدا جو آخري نبي بڻائي ڇو موڪليو ويو.
- لفظ ”سنت“ جي وضاحت ڪري سگهندا.
- ڄاڻندا ته حضرت محمد ﷺ جي نبوت وارو مشن ڪڏهن شروع ٿيو.
- پاڻ سڳورن جي فرمان: ”هر سئو ڪم نيڪي آهي“ کي سمجهي سگهندا.
- سمجهندا ته حضرت محمد ﷺ خدا جي هيڪڙائي تي پختو يقين رکندڙ هئا.

سکيا جي
حاصلات



جڏهن حضرت ابراهيم عليه السلام مالڪ حقيقي جي حڪم سان ڪعبه الله تعمير ڪيو ته ان کان پوءِ هڪ دعا گهريائون ته ”اي مالڪ سائين! هن ويران وسندي کي آباد ڪري ان ۾ پنهنجو نمائندو موڪلجان جيڪو ماڻهن کي پنهنجي هدايت جو پيغام پهچائي، ساڳي نموني حضرت يسوع مسيح به پنهنجي قوم کي ٻڌايو ته مون کان بعد مالڪ حقيقي جو آخري نبي ايندو، جنهن کي ”احمد“ سڏيو ويندو. انهن دعائن ۽ بشارتن جي نتيجي ۾ حضرت محمد ﷺ عرب جي شهر مڪي ۾ 12 ربيع الاول مطابق 22 اپريل 571ع ۾ ڄاوا. سندن ڄمڻ کان اڳ ئي سندن والد حضرت عبدالله وفات ڪري ويو. سندن عمر مبارڪ ڇهن ورهين جي ٿي ته سندن والده حضرت بيبي آمنه به هن فاني جهان مان لاڏاڻو

ڪري وئي. والده جي لاڏاڻي کان پوءِ حضرت محمد ﷺ پنهنجي ڏاڏي حضرت عبدال مطلب جي پرورش هيٺ رهيو، پر ٻن ورهين کان پوءِ ڏاڏو به گذاري ويو. ان کان پوءِ پاڻ پنهنجي چاچي حضرت ابوطالب جي ڪفالت هيٺ رهيا.

حضرت محمد ﷺ جي غير معمولي صفتن جو سندن ٻاراڻي عمر ۾ ئي ظهور ٿي چڪو هو. جنهن ڪري سندن ڏاڏي توڙي چاچي کين پنهنجي اولاد کان وڌيڪ سمجهي عزت ۽ احترام سان پالنا ڪئي. پاڻ ننڍي هوندي مڪي وارن جون بڪريون چاريندا هئا. چاچي جي سهائتا ڪرڻ لاءِ ڪيترا ئي ڀيرا ساڻس گڏجي ٻاهرين ملڪن ڏانهن واپار ۽ تجارت ڪرڻ ويا. پنجويهن ورهين جي عمر ۾ عرب جي مان واري خاتون حضرت خديجة رضي الله عنها سان سندن نڪاح ٿيو. جنهن مان کين چئن نياڻين ۽ ٻن پٽن جو اولاد ٿيو پر پُٽ ننڍي هوندي ئي وفات ڪري ويا. پاڻ سڳورا ﷺ پنهنجي اعليٰ اخلاقن ۽ صداقت ۽ امانت جي ڪري ماڻهن ۾ ”صادق“ ۽ ”امين“ جي لقب سان مشهور ٿيا، کين پنهنجي قوم جي غلط عقيدن، جهالت ۽ سماجي نا انصافي جو هميشه اونو رهندو هو. پاڻ ماڻهن کي بت پرستي ڇڏي اڪيلي الله تعاليٰ جي عبادت ڪرڻ، غريبن ۽ اڻجهن جي مدد ڪرڻ ۽ معاشري ۾ امن سان رهڻ جو درس ڏيندا رهندا هئا. ان کان علاوه پنهنجو گهڻو وقت الله جي عبادت ۾ گذاريندا هئا.

جڏهن سندن عمر چاليهه ورهه ٿي ته پاڻ سڳورا ﷺ مڪي شهر کان ٻه ميل پري ”حرا“ نالي جبل جي هڪ غار ۾ اڪيلا وڃي عبادت ڪندا هئا. هڪ دفعي ”غار حرا“ ۾ عبادت دوران الله جو خاص فرشتو جبريل عليه السلام الله جو پيغام (يعني وحي) کڻي حاضر ٿيو. جيڪو مٿن پهريون الھام هو:

”پڙه! پنهنجي رب جي نالي سان، جنهن پيدا ڪيو. انسان کي رت جي لوٽڙي مان پيدا ڪيائين. پڙه! تنهنجو رب وڏو مهربان آهي جنهن قلم ذريعي سيکاريو. انسان کي اهو سيکاريائين، جيڪو ان نه ٿي ڄاتو.“

وحيءَ کان پوءِ کين باقاعده ماڻهن کي خدا جو فرمان پهچائڻ جو حڪم ڏنو ويو تڏهن پاڻ انهن کي سمجهايائون ته: الله کان سواءِ ڪوبه عبادت جي لائق ڪونهي ۽ پاڻ ﷺ الله جا رسول آهن. دنيا ۾ هر انسان سان نيڪ ۽ بهتر

سلوڪ ڪريو، ڇو ته ”هر چڱو عمل نيڪي آهي“، دنيا عارضي آهي انسان کي آخرت جو فڪر ڪرڻ گهرجي. حضرت محمد ﷺ جي ٻڌايل طريقي تي هلڻ کي ”سنت“ چئبو آهي. تيرهن سالن تائين تبليغ ڪرڻ باوجود چند ماڻهن کان سواءِ مڪي جي ٻين قريشين سندن دعوت تي پهريائين نٿوليون ڪيون پوءِ سخت ايذاڻڻ شروع ڪيو، جنهن ڪري الله جي حڪم سان پاڻ سڳورن ﷺ مديني شهر ڏانهن هجرت ڪئي. جتان جي ماڻهن اسلام قبول ڪيو. مڪي جي قريشن حضرت محمد ﷺ ۽ سندن ساٿين سان جنگيون ڪيون، پر الله تعاليٰ کين بري شڪست ڏني ۽ هجرت کان پوءِ اُنن سالن جي مختصر عرصي ۾ حضرت محمد ﷺ پنهنجو اباڻو شهر مڪو فتح ڪيو ۽ پوءِ ٽولن جا ٽولا ماڻهو اسلام ۾ داخل ٿيڻ شروع ٿي ويا.

حضرت محمد ﷺ پنهنجي باقي زندگي مديني ۾ ئي گذاري ۽ اتي هڪ اسلامي رياست قائم ڪري ان لاءِ ”ميثاقِ مدينه“ نالي سان دستور جوڙيو جنهن ۾ مديني جي غير مسلم رهائشين کي به برابر جا حق ڏنا ويا. ڏهن سالن تائين پاڻ اسلام جي پرپور تبليغ ڪندا رهيا ۽ مديني کي سياسي، سماجي ۽ اقتصادي اعتبار سان هڪ پُر امن رياست بڻايائون. هجرت جي ڏهين سال ”الوداعي حج“ کان ڪجهه عرصو بعد پاڻ بيمار ٿي پيا. ان بيماريءَ کين نهايت عليل بڻائي ڇڏيو. بالآخر پنهنجي خاص صحابي حضرت ابو بڪر رضي الله عنه کي پنهنجو جان نشين بڻائي جهانن لاءِ رحمت للعالمين ذات، حضرت محمد ﷺ سومر ڏينهن 63 سالن جي ڄمار ۾ 12 ربيع الاول تي مديني شريف ۾ وفات ڪري ويا.

ميثاقِ مدينه

- ڄاڻندا ته ميثاقِ مدينه جو معاهدو ڪڏهن ۽ ڪنهن جي وچ ۾ ٿيو.
- سمجهندا ته ميثاقِ مدينه جي ٺاهڻ جو مقصد مديني ۾ گهڻ مذهبي اسلامي رياست قائم ڪرڻ هو.
- سمجهندا ته ان معاهدي مذهبي عقيدن جي آزاديءَ کي يقيني بڻايو.
- ان عهدنامي جي ديباچي جي وضاحت ڪري سگهندا.
- مسلمانن جي ٻين عقيدن جي ماڻهن سان تعلقات تي روشني وجهندڙ چونڊ نڪتن جو حوالو ڏئي سگهندا.

سکيا جي
حاصلات

لفظ ”ميثاق“ جي معنيٰ معاهدو آهي. جڏهن ته ”مدينه“ سعودي عرب جو مشهور شهر آهي. جڏهن حضرت محمد ﷺ ۽ سندس ساٿي 622ع ڌاري مڪي کان هجرت ڪري مديني شريف پهتا ته مديني ۽ ان جي آس پاس رهندڙ مسلمانن، يهودين ۽ ٻين قبيلن مديني جي امن امان ۽ مضبوطيءَ لاءِ پاڻ ۾ هڪ معاهدو ڪيو هو جنهن کي ”ميثاقِ مدينه“ چيو وڃي ٿو. ان معاهدي ۾ چوونجاه شرط هئا جن تي معاهدو ڪيو ويو. انهن مان خاص هي آهن:

- مديني جي امن امان قائم ڪرڻ جا سڀئي قبيلن ذميدار رهندا.
- مديني مٿان دشمن جي حملي جي صورت ۾ سڀ قبيلن گڏجي مقابلو ڪندا ۽ جنگ جو خرچ گڏجي پورو ڪندا.
- هر فریق کي پوري مذهبي آزادي حاصل هوندي ۽ ڪنهن کي به ٻئي جي مذهبي معاملن ۾ مداخلت ڪرڻ جي اجازت نه هوندي.
- هر مظلوم جي مدد ڪئي ويندي.
- هر هڪ ڌر پنهنجي اندروني معاملن کي نبيرڻ جي پاڻ ذميدار هوندي.
- ڪنهن به اختلاف جي صورت ۾ حضرت محمد ﷺ جي فيصلي کي آخري تسليم ڪيو ويندو.
- معاهدي ۾ شامل ٿيندڙ ڌريون مديني منوره کي حرم (يعني امن جي جڳهه) طور مڃيندا ۽ ان ۾ وڳوڙ نه ڪندا.
- معاهدي جا سڀ فریق پاڻ ۾ خيرخواهي ۽ ڀلائيءَ جو ورتاءُ ڪندا.
- معاهدي جو ڪوبه فریق مڪي جي قريشين کي پناهه نه ڏيندو.
- ڪوبه شخص پنهنجي حليف جي ڏوهه جو ذميوار نه هوندو.

خُطْبَه حَجَّةُ الْوَدَاع

- حجة الوداع جو ڏينهن ۽ جبل جو نالو ٻڌائي سگهندا.
- حجة الوداع جي خطبي جا مکيه نڪتا بيان ڪري سگهندا.
- وضاحت ڪندا ته هجرت جو ڏهون سال وڏي اهميت رکي ٿو.
- معلوم ڪري سگهندا ته خطبه حجة الوداع ۾ ٻي مثال اخلاقي ۽ اصلاحي اصول شامل آهي.

سکيا جي
حاصلات

حضرت محمد ﷺ پنهنجي وفات کان اٽڪل ٽي مهينا اڳ هجرت جي يارهين سال صحابه سڳورن جي هڪ زبردست قافلي سان مديني شريف مان مڪي طرف روانا ٿيا ۽ حج ادا فرمايائون. جيئن ته سندن حياتي مبارڪ جو اهو آخري حج هو. ان کان پوءِ جلد ئي سندن لاڏاڻو ٿي ويو ان ڪري انهيءَ حج کي ”حجة الوداع“ يعني موڪلاڻيءَ وارو حج سڏيو وڃي ٿو. انهيءَ حج جي ادائينگيءَ دوران ”عرفات“ جي ميدان ۾ 9 ذو الحج واري ڏينهن پاڻ انساني حقن ۽ حقوق العباد بابت هڪ اهم خطبو ڏنائون جيڪو خُطْبَه حَجَّةُ الْوَدَاع جي نالي سان مشهور آهي، پاڻ ان خطبي ۾ جيڪي ڳالهيون بيان فرمايائون تن مان اهم ۽ خاص هي آهن:

- اي انسانو! منهنجون ڳالهيون ڌيان سان ٻڌو، شايد هن سال بعد آءٌ اوهان سان هتي نه ملي سگهان.
- اي انسانو! اوهان سڀني جو پاليندڙ هڪ آهي ۽ اوهان سڀني جو پيءُ هڪ آهي. سڀئي آدم جو اولاد آهيو ۽ آدم مٽيءَ مان ٺهيل هو. ياد رکو! ڪنهن عربيءَ کي عجميءَ مٿان ۽ ڪنهن عجميءَ کي ڪنهن عربيءَ مٿان ڪا برتري ناهي، نه ئي ڪنهن اچي ڪنهن ڪاري مٿان ۽ ڪنهن ڪاري کي ڪنهن اچي مٿان ڪا برتري حاصل آهي. پر پرهيزگاريءَ ۾ برتريءَ جو اعتبار آهي.
- اوهان لاءِ اوهان جون جانيون، اوهان جا مال ۽ اوهان جون عزتون اهڙيون ئي عزت لائق آهن جيئن هيءُ شهر مڪو، هيءُ حج وارو مهينو ذو الحج ۽ هيءُ ڏينهن نائين تاريخ جو عزت ڀريا آهن.
- عورتن ۽ غلامن بابت الله کان ڊڄو انهن جا حق پورا ڪريو.

سبق جو خلاصو

لفظ ”اسلام“ سلامتي مان ورتل آهي. الله تعاليٰ کي اڪيلو ڪري
ميڃڻ، ساڻس ڪنهن کي به پائيوار نه سمجهڻ ۽ حضرت محمد صلي الله
عليه وسلم کي الله جو آخري نبي مڃڻ ان جا اهم عقيدا آهن. جڏهن ته
ايمان، نماز، روزو، زڪوات ۽ حج اسلام جا بنيادي رُڪن مڃيا وڃن ٿا.
اسلام جو بنياد رکندڙ حضرت محمد صلي الله عليه وسلم آهي.
چاليهن سالن جي عمر ۾ کين آسماني پيغام ملڻ شروع ٿيو. جيڪو
”قرآن“ جي نالي سان مشهور آهي. حضرت محمد صلي الله عليه وسلم جي
رهڻي ڪهڻي، عبادت رياضت ۽ وعظ نصيحت کي ”حديث“ چيو وڃي ٿو
جڏهن ته سندس ساٿين کي ”صحابي“ سڏجي ٿو. پاڻ سڳورن صلي الله
عليه وسلم جي سيرت پاڪ مان ”ميثاقِ مدينه“ ۽ سندن حجة الوداع واري
خطبي ۾ انساني حقن بابت اهم ڳالهيون بيان ٿيل آهن.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. اسلام جا ارڪان ڪهڙا آهن؟
2. لفظ ”قرآن“ جي معنيٰ ڇا آهي؟
3. جيڪو شخص ياد قرآن پڙهي ان کي ڇا سڏبو آهي؟
4. حضرت محمد صلي الله عليه وسلم ننڍپڻ ۾ ڪهڙو پورهيو ڪيو؟
5. الوداعي خطبي ۾ پاڻ سڳورن صلي الله عليه وسلم سڀ کان مٿاهون
ڪنهن کي سڏيو آهي؟

(ب) هيٺيان خال ڀريو:

1. پاڻ سڳورا صلي الله عليه وسلم سچائي ۽ ايمان ڌاريءَ جي ڪري ۽ سڏبا هئا.
2. پاڻ سڳورن صلي الله عليه وسلم مٿان خدا جو پهريون پيغام ۾ نازل ٿيو.
3. پاڻ سڳورن صلي الله عليه وسلم جي مڪي کان مديني ڏانهن لڏي وڃڻ کي سڏجي ٿو.
4. پاڻ سڳورا صلي الله عليه وسلم لاءِ رحمت للعالمين آهن.
5. پاڻ سڳورا صلي الله عليه وسلم ڏينهن ورهين جي ڄمار ۾ وفات ڪري ويا.

(ج) صحيح جملي جي سامهون ”✓“ ۽ غلط جملي جي سامهون ”X“ جي نشاني لڳايو:

غلط	صحيح	جملا
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	1. ميثاق جي معنيٰ قانون آهي.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	2. ميثاق مدينه مسيحين ۽ يهودين درميان ٿيو هو.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	3. حجة الوداع معنيٰ موڪلاڻي وارو حج
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	4. اسان سڀني جو پاليندڙ هڪ آهي.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	5. پاڻ سڳورا صلي الله عليه وسلم جو اباڻو شهر مدينو آهي.

استاد لاءِ سرگرمي

- * استاد شاگردن ۽ شاگردياڻين کي حجة الوداع جي خطبي جون اهم ڳالهين جو چارٽ لکي اچڻ لاءِ چوي.
- * شاگردن ۽ شاگردياڻين کي ان مذهب جي اهم نشانن، مقدس ڪتاب ۽ مذهبي جاين جا ڦوٽو ڪاپي ٿي هڻي اچڻ لاءِ چوي.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ

معنيٰ	لفظ
رڪن جو جمع، فرض، ٿنڀ	ارڪان
فرمانبرداري، تابعداري	اطاعت
لکت	ڪتابت
ياد ڪرڻ	حفظ
خاص پيغام جيڪو ڪنهن پيغمبر تي نازل ٿئي	وحي
بيمار	عليل
سار سنڀال، پالڻ	ڪفالت
غير عربي	عجمي
واپاري	تاجر
صحيح سلامت	محفوظ
الله جي طرفان نازل ٿيل	الهام
امن جي جڳهه	حرم
هُل، ڌوم، لُڙ، شور، انتشار	وڳوڙ
معاهدو ڪندڙ ٻن ڌرين مان هڪ ڌر	حليف
نفس ڪشي، محنت	رياضت

اخلاقي قدر

هر مذهب پنهنجي پوئلڳن کي نيڪي ڪرڻ ۽ برائيءَ کان بچڻ جي هدايت ڪري ٿو. سچائي، وعدو پاڙڻ، وڌن جو ادب ڪرڻ ۽ ٻين جي ڪم اچڻ نيڪيءَ جا ڪم آهن ساڳي نموني ڪوڙ، ظلم، وعدي خلافي ۽ وڌن جي بي ادبي ڪرڻ نهايت بُرا ڪم آهن. اهڙين سٺين عادتن کي اپنائڻ ۽ بُرين ڳالهين کان بچڻ کي ”اخلاقي قدر“ چيو وڃي ٿو.

هن باب ۾ اخلاقي قدرن جي سکيا لاءِ جيڪي سبق شامل ڪيا ويا آهن، اهي هي آهن: پاڙيسرين جو احترام، وڌن جو احترام، مذهبن جو احترام، پاڙي کي صاف رکڻ، ٻين جي مدد ڪرڻ ۽ وقت جي اهميت ۽ ان جي پابندي . انهن سبقن مان هنن ڳالهين تي روشني پوي ٿي: پاڙي وارن، پاڻ کان وڌن، مٿن مائٽن جو بنا بحث ۽ تڪرار جي چيو مڃڻ ۽ احترام ڪرڻ، هڪ مذهب ۽ جدا نظريي رکڻ واري سان رواداري ۽ بهتر سلوڪ ڪرڻ ۽ عام زندگي ۾ سچائي توڙي ايمانداري واري وهنوار سميت ٻين جي ڪم اچڻ، آس پاس کي صاف سٿرو رکڻ توڙي وقت کي منظم انداز سان مثبت راه ۾ صرف ڪرڻ جي تمام گهڻي اهميت آهي.

پاڙيسرين جو احترام

- احساس ڪندا ته پاڙيسري ضرورت وقت سڀ کان پهرين ڪم اچي ٿو.
 - سمجهندا ته پاڙيسرين درميان باهمي احترام تي مشتمل تعلق سڄي پاڙي کي رهڻ لائق بڻائين ٿا.
 - پاڙي ۾ پرسڪون ماحول کي خراب ڪرڻ وارو ڪوبه ڪم نه ڪندا.
- مثلاً: بجلي، گئس، پاڻي جي چوري ۽ غلط پارڪنگ.

سڪيا جي
حاصلات



هڪ شام جو موهن لال پنهنجي اوطاق جي اڳيان ٿلهي تي ڪرسيون رکي اخبار پڙهي رهيو هو ته سندس پاڙيسري جهاڻن به اُتي اچي ويو. موهن لال پنهنجي پٽ انيل کي سڏ ڪندي پاڻي پيارڻ لاءِ چيو. انيل ٻه گلاس ٽري تي رکي اچي انهن کي پاڻي پياريو. پاڻي پي جهاڻن، انيل کي چيو، ”پٽ انيل! بازار وڃي پنسارڪي دڪان تان منهنجي لاءِ سنڍ، دالچيني ۽ جائق وٺي اچ.“ اڄ رات مون کي ڪاڙهو ٺاهي پيئڻو آهي.

”نه، مون کي راند کيڏڻ لاءِ وڃڻو آهي. اوهين پاڻ وڃي وٺي اچو.“ ايئن چئي انيل تڪڙو تڪڙو راند تي هليو ويو.

پاڙيسري جو چيو نه مڃڻ واري ڳالهه سندس والد کي پسند ڪو نه آئي. تنهن ڪري رات جو ماني ڪاٺ مهل انيل کي سمجهائيندي چيائين ته، ”پٽ، اوهان پنهنجي پاڙيسري جهاڻن جو چيو نه مڃي سٺو ڪونه ڪيو.“

مون سٺو ڪيئن نه ڪيو؟ ڇا آئون راند کيڏڻ نه وڃان ها؟ جهاڻن پاڻ وڃي بازار مان سامان خريد ڪري آڻي سگهيو ٿي. پنساري تور ۾ گهٽ وڌ ڪري ها يا قيمت وڌيڪ وٺي ها ته پوءِ آءُ ماڳهين ان مان ته اڙجي پوان ها!“ انيل چيو.

پُٽ انيل! ايئن ڪونه چئبو آهي. پاڙيسري اسان جي گهر جي ڀاتين وانگر آهن. اسان کي انهن جي عزت ڪرڻ گهرجي ۽ انهن جي ڪم اچڻ گهرجي.“

بيو ته سڀني مذهبن ۽ ڌرمن ۾ پاڙيسرين جي عزت ڪرڻ جي تمام گهڻي هدايت ڪئي ويئي آهي. پاڙو ته نبين کي به پيارو هوندو هو. وشنو ڀڳوان جو به چوڻ آهي ته:

”توهان سماج مان آهيو. سماج توهان مان نه آهي. تنهن ڪري توهان سماج لاءِ ڪلياڻ ڪاري (سڪ ڏيندڙ) بڻجو.“

”بابا سائين! اسان جا پاڙيسري اسان جي لاءِ ڀاتين وانگر ڪيئن ٿيا؟“
انيل پڇڻ لڳو.

ڏس انيل! ڪنهن گهر ۾ اوچتي ڪا رڙ ٿئي ۽ مدد جي لاءِ سڏ ٿئي ته اُن گهڙي سڀ کان پهرئين پاڙيسري پهچندو آهي. سڳا مائٽ به پوءِ پهچندا آهن. اوکي سوکي ۾ پاڙي وارو ئي ڪم ايندو آهي.

ها بابا سائين! هاڻي آءُ به سمجهي ويو آهيان ته اسان جا پاڙيسري اسان لاءِ مائٽن کان به وڌيڪ آهن. انيل چيو.

جڏهن ڪو ماڻهو ڪنهن نئين پاڙي ۾ رهائش جو ارادو ڪندو آهي ته ڪنهن جڳهه خريد ڪرڻ يا مسواڙ تي وٺڻ وقت انهيءَ ڳالهه کي ڌيان ۾ رکندو ته اهو پاڙو شريف ماڻهن جو هجي پوءِ هو جاءِ وڌيڪ مسواڙ تي به وٺندو. جاءِ جي قيمت به پاڙي وارن جي اخلاق ۽ ڪردار تي مدار رکندڙ هوندي آهي. شاهه عبداللطيف ڀٽائي به سٺي پاڙي لاءِ چيو آهي:

ويئي جنين وٽ ڏکندو ڏور ٿئي،
تن تنين سين ڪٿ اوڏا اڏي پڪڙا.

پاڙيسري ڏک سک ۾ هڪ ٻئي جا ساٿي آهن. انهن جون خوشيون غميون هڪ جهڙيون هونديون آهن. جيڪڏهن ڪا مصيبت يا قدرتي آفت اچي ٿي ته سڀني پاڙيسرين کي گڏجي انهي کي منهن ڏيڻو پوندو آهي. تنهن ڪري اسان تي واجب آهي ته پنهنجن پاڙيسرين جو دل سان احترام ڪريون. اُهي ڪٿي

ڪهڙي به مذهب، عقيدتي يا ڌرم سان تعلق رکندڙ هجن پر پاڙيسري جي حيثيت ۾ اسان کي انهن جي عزت ڪرڻ گهرجي. انهي کانسواءِ اسان کي اهڙو ڪوبه ڪم نه ڪرڻ گهرجي جنهن سان پاڙي جو ماحول خراب ٿئي. اسان کي گئس، بجلي، پاڻي جي چوري نه ڪرڻ گهرجي ۽ پنهنجي گاڏين کي غلط جڳهه تي نه بيهارڻ گهرجي.

”نيڪ آهي بابا سائين! هاڻي مون کي اهو احساس ٿي ويو آهي ته اسان جا پاڙيسري اسان لاءِ پائرن جهڙا آهن. آئون وعدو ٿو ڪريان ته آئنده آءُ پنهنجن پاڙيسرين جو احترام ڪندس ۽ ضرورت مهل انهن جي مدد ڪندس.“ انيل پُرعزم انداز سان چيو.

سبق جو خلاصو

هڪ شام جو موهن لال جي اوطاق تي آيل هڪ پاڙيسري هن جي پٽ انيل کي بازار مان پنسارڪو سامان آڻڻ لاءِ چيو پر انيل انڪار ڪري ڇڏيو ۽ راند ڪرڻ لاءِ هليو ويو. اها ڳالهه هن جي پيءُ کي ڪونه وڻي. رات جو انيل کي سندس پيءُ پاڙيسرين جي عزت ڪرڻ ۽ انهن جي ڪم اچڻ بابت تمام سٺا مثال ڏيئي سمجهايو. پيءُ جي سمجهاڻ تي انيل جي دل ۾ اهو احساس جاڳيو ته پاڙيسري اسان جي پائرن وانگر آهن. انهن جو هر طرح احترام ڪرڻ گهرجي ۽ ضرورت مهل انهن جي ڪم اچڻ گهرجي.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. جهانم انيل کي بازار مان ڪهڙيون شيون آڻي ڏيڻ لاءِ چيو؟
2. ڪنهن گهر مان رڙ ٿيڻ ۽ مدد لاءِ سڏڻ تي سڀ کان پهرئين ڪير پهچندو آهي؟
3. ماڻهو نئين پاڙي ۾ رهائش لاءِ جڳهه وٺڻ وقت ڪهڙين ڳالهين کي ذهن ۾ رکندو آهي؟

4. پاڙيسري پاڙ تي آيل آفت کي ڪيئن منهن ڏيندا آهن؟
5. انيل آخر ۾ پنهنجي پيءُ سان ڪهڙو وعدو ڪيو؟

(ب) هيٺيان خال ڀريو:

1. پاڙيسري..... کي به پيارا آهن.
2. پاڙيسري اسان لاءِ..... جهڙا آهن.
3. گهر جي مسواڙ يا قيمت پاڙي وارن جي..... ۽..... تي مدار رکي ٿي.
4. پاڙيسري ڏک سک ۾ هڪ ٻئي جا..... آهن.
5. اوکي سوکي ۾ اسان کي پنهنجن پاڙيسرين جي..... ڪرڻ گهرجي.

(ج) حصي (الف) کي حصي (ب) سان ملايو.

حصو - الف	حصو - ب
<ul style="list-style-type: none"> • موهن لال کي انيل جي پاڙيسري • پاڙي وارن جون خوشيون ۽ غميون • پاڙيسري جي اسان کي • پيءُ جي سمجهاڻ تي انيل کي • ويٺي جنين وٽ ڏکندو ڏور ٿئي. 	<ul style="list-style-type: none"> • تن تين سان ڪٽ اوڏا اڏي پکڙا. • خدمت چاڪري ڪرڻ گهرجي. • جو چيو نه مڃڻ واري ڳالهه ڪو نه وڻي. • هڪ جهڙيون هونديون آهن. • پاڙيسرين جي احترام ڪرڻ جو احساس پيدا ٿيو.

استاد لاءِ سرگرمي

- * استاد ٻارن کي ترغيب ڏئي ته اُهي پنهنجن پاڙيسرين جو احترام ڪن. ڪو پاڙيسري بيمار هجي ته اُن جي علاج لاءِ ڊاڪٽر کي وٺي اچڻ يا ميڊيڪل اسٽور تان دوائون وغيره آڻي ڏيڻ لاءِ همٿائي.
- * ڪو شاگرد عملي طرح ڪنهن پاڙيسري جي مدد ڪري ٿو ته ان ۾ هن جي واکاڻ ڪري.
- * پاڙيسرين جي حقن ۽ فرضن تي هڪ مضمون لکي اچڻ جي هدايت ڪري.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ

معنيٰ	لفظ
جڙي ٻوٽين يا ديسي دوائن جو دڪان	پسارڪو دڪان
جوشاندو	ڪاڙهو
رهائش	بسيرو
تڪليف دور ٿئي	ڏڪندو ڏور ٿئي
جسم	تن
جهوپڙا- گهر	پڪڙا
مضبوط ارادي سان	پُر عزم

وڌڻ جو احترام

- سمجهندا ته وڌڻ جي عزت ڪرڻ سان انهن کان نيڪ تمنائون ۽ دعائون ملن ٿيون.
- سمجهندا ته وڌڻ جي احترام جو مطلب سندن تجربي کي مان ڏيڻ ۽ کانئن سکڻ آهي.

سکيا جي
حاصلات



هڪ ڏينهن سنجها رڌ پچاءَ جي تياري ڪري رهي هئي ته اوچتو سندس پٽ راجو پنهنجي دوستن سان گڏ ٽڪڙو ٽڪڙو گهر اچي پنهنجي ماءُ کي چوڻ لڳو: امان! پاڙي واري پوڙهي مائي ملوڪان اسان جو بال ڪو نه ٿي ڏي. اسان گهٽي ۾ راند پئي ڪئي ته اتفاق سان بال سندس

گهر ۾ وڃي ڪريو. اسين ڪٿڻ وياسين ته هن بال ڏيڻ کان انڪار ڪري ڇڏيو ۽ اسان تي ڏاڍي ڪاوڙ ڪيائين. هاڻي اوهان هلي اسان کي بال وٺي ڏيو.

سنجها ٻارن سان گڏجي مائي ملوڪان جي گهر وئي ۽ هن کي بال ڏيڻ لاءِ چيائين ته، مائي ملوڪان چوڻ لڳي: ادي! آئون روز انهن کي سمجهائيندي آهيان ته گهٽي ۾ راند نه ڪريو. بال ڪنهن ماڻهوءَ کي لڳي سگهي ٿو ۽ بال لڳڻ سان گهر جي درين يا گاڏين جا شيشا ٽٽي سگهن ٿا. پر هي چوڪرا منهنجو چوڻ ڪو نه ٿا مڃين، اٿلندو مون کي پوڙهي مائي ملوڪان! پوڙهي مائي ملوڪان! ڪري ڇيڙائن ٿا.



اوهان نيڪ ٿا چئو. ٻارن کي گهٽي ۾ ڪيڏڻ نه گهرجي. آئون انهن کي سمجهايان ٿي ته هو وڃي راند جي ميدان ۾ ڪيڏن سنجها چيو.

مائي ملوڪان بال آڻي ٻارن کي ڏنو. سنجها هن جو شڪريو ادا ڪيو ۽

گهر وڃي سنجها راجو ۽ هن جي دوستن کي ليمي جو شربت پيارڻ کان پوءِ سمجھائڻ لڳي، ”مائي ملوڪان وڏي عمر جي آهي، هُن اوهان کي صحيح ٿي چيو ته ٻارن کي گهڻي ۾ راند نه کيڏڻ گهرجي. ڇاڪاڻ ته راند کيڏڻ جي لاءِ صحيح جڳهه راند جو ميدان آهي. وڏڙا تجربڪار ۽ سمجهدار هوندا آهن. ڪڏهن ڪڏهن هو ڪاوڙ ۾ ڳالهائيندا آهن. اسان سندن ڪاوڙ جي پٺيان لڪل نيڪ ارادي کي سمجهي ڪو نه سگهندا آهيون. ۽ انهن کان ناراض ٿي ويندا آهيون. اها اسان جي ناسمجهي آهي. حقيقت ۾ اهي اهو سڀ ڪجهه اسان جي پلي لاءِ ڪن ٿا. تنهن ڪري اسان کي پنهنجن وڏن تي پورو اعتماد هئڻ گهرجي. انهن کي پنهنجي قول يا فعل سان ڏکوئڻ نه گهرجي انهن کي ادب سان نمستي چوڻ گهرجي.“

”امان! اسان نمستي ڇو چوندا آهيون؟“ راجو پنهنجي ماءُ کان پڇيو.
اسان جڏهن ٻئي ماڻهو کي نمستي چوندا آهيون تڏهن اسان جو مطلب هوندو آهي ته اسان هن جي اندر موجود ست يعني آتما جي آڏو ادب سان جُهڪون ٿا.

سڀني مذهبن ۽ ڌرم ۾ وڏن جي خدمت ڪرڻ ۽ انهن کي آرام ۽ سک ڏيڻ لاءِ تمام گهڻو زور ڏنو ويو آهي. وڏي عمر وارن جي خدمت ڪرڻ جا ڪيئي مثال ڏيئي سگهجن ٿا. جيئن: سروڻ ڪمار نالي هڪ ننڍي چوڪري پنهنجي نابين ماءُ ۽ پيءُ کي ڪنواڻي تي کڻي تيرت ياترا ڪرائي.



هندو ڌرم جي ڪتابن ۾ ٻارن کي صبح جو سوير اُٿي ماءُ پيءُ جي پيرين پوڻ لاءِ هدايت ڪئي ويئي آهي. وڏا مائٽ، بزرگ ۽ استاد دُعا جا گهر آهن. انهن جو احترام ڪرڻ ۽ خدمت چاڪري ڪرڻ سان اسان کي تمام گهڻيون دُعاون ملي سگهن ٿيون. روزمره جي زندگي ۾ اوهان جيڪڏهن بس ۾ سواري ڪري رهيا آهيو ۽ ڪنهن بزرگ کي بينل ڏسو ٿا ته اُٿي ڪري پنهنجي سيٽ هن کي پيش ڪريو. وڏن جي محفل ۾ گهڻو ڳالهائڻ نه گهرجي ۽ جيڪڏهن ضروري ڳالهائڻو هجي ته نهايت ادب ۽ احترام سان ڳالهائجي.

وڏن جي احترام ڪرڻ سان مالڪ حقيقي به راضي رهي ٿو. چوڻي آهي ته ”جهڙي پوک پوکيندو تهڙي لڻندو.“ جيڪڏهن اوهان وڏن جو احترام ڪريو ٿا ته سڀاڻي ننڍا به اوهان جو ادب ۽ احترام ڪندا.

سبق جو خلاصو

هڪ ڏينهن راجو پنهنجي ماءُ سنجها کي پوڙهي مائي ملوڪان کان بال وٺي ڏيڻ لاءِ چيو. جڏهن سنجها مائي ملوڪان کي بال موٽائي ڏيڻ لاءِ چيو ته هن ٻارن جي شڪايت ڪئي ته اُهي کيس چيڙائن ٿا ۽ گهڻي ڀر ڪيڏن ٿا. جنهن سان ڪو نقصان ٿي سگهي ٿو. سنجها ٻارن کي مائي ملوڪان کان بال وٺرائي ڏنو پر گهر وڃي انهن کي سمجهايائين ته راند ڪيڏڻ جو صحيح هنڌ راند جو ميدان آهي. ٻارن کي وڏن جي چئي تي ڪاوڙ نه ڪرڻ گهرجي. ڇاڪاڻ جو اُهي انهن جا پلو چاهيندڙ هوندا آهن. تنهن ڪري کيس انهن جو احترام ڪرڻ گهرجي.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. راجو گهر اچي پنهنجي ماءُ کي ڇا چيو؟
2. مائي ملوڪان ٻارن کي بال ڇو ڪو نه ٿي ڏنو؟
3. راند ڪيڏڻ جو صحيح هنڌ ڪهڙو آهي؟
4. سروڻ ڪمار پنهنجي نابين ماءُ پيءُ جي ڪهڙي طرح خدمت ڪئي؟
5. اسان کي وڏي عمر وارن سان ڪهڙو سلوڪ ڪرڻ گهرجي؟

(ب) هيٺيان خال ڀريو:

1. گهٽي ۾ ڪيڏڻ سان بال ڪنهن يا کي لڳي سگهي ٿو.
2. سنجها ٻارن کي جو شربت پياريو.
3. مائٽن، بزرگن ۽ اُستادن جي ڪاوڙ پويان انهن جو لڪل هوندو آهي.
4. اسان کي پنهنجي قول ۽ فعل سان وڏن کي نه گهرجي.
5. نمستي جو مطلب آهي ته آئون اوهان ۾ موجود جي اڳيان جهڪان ٿو.

(ج) صحيح جملي جي سامهون ”✓“ ۽ غلط جملي جي سامهون ”X“ جي نشاني لڳايو:

جملو	صحيح	غلط
1. بال لڳڻ سان درين جا شيشا ٽٽي سگهن ٿا.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2. وڏن سان ناراضگي اسان جي عقلمندي آهي.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3. اسان کي وڏي عمر وارن کي چيڙائڻ نه گهرجي.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4. اسان کي پنهنجي سيت وڏن جي لاءِ خالي نه ڪرڻ گهرجي.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
5. اسان جهڙي پوک پوکينداسين تهڙي لڻداسين.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

استاد لاءِ سرگرمي

- * استاد شاگردن ۽ شاگردياڻين کي ترغيب ڏئي ته اهي عملي زندگي ۾ وڏي عمر وارن مائٽن ۽ بزرگن جو احترام ڪن ۽ انهن جي آرام ۽ سکون جو هر طرح خيال رکن.
- * شاگردن ۽ شاگردياڻين کي هدايت ڪئي وڃي ته ”اسان پنهنجي روزمره جي زندگي ۾ وڏن مائٽن، بزرگن ۽ اُستادن جو ڪهڙن طريقن سان احترام ۽ خدمت ڪري سگهون ٿا.“ جي عنوان تي ڏهه جملا لکي اچن.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ	
لفظ	معنيٰ
چيڙائڻ	تنگ ڪرڻ- ٺٺولي ڪرڻ
تاكيد	هدايت
آتما	روح
تيرت ياترا	مقدس جاءِ جي زيارت
ڪنواڻي	ڪلهن تي رکڻ واري ڪاٺي (جنهن جي ٻنهي طرف بار کڻڻ لاءِ رسيون ٻڌل هجن)
تجربيڪار	تجربي وارو
عنوان	موضوع

سڀني مذهب جو احترام

- ڄاڻندا ته سڀني مذهب جا ماڻهو عبادت جي مختلف طريقن باوجود هڪ مالڪ حقيقي ۾ يقين رکن ٿا.
- ڄاڻندا ته سڀني مذهب جو مقصد انسانن جي وچ ۾ باهمي احترام، سهڻي، درگزر ۽ برابري وارا جذبا پيدا ڪرڻ هوندو آهي.
- انهن ۾ ٻين مذهبن جي احترام ڪرڻ واري عادت پيدا ٿيندي.
- سڀني مذهبن جي احترام تي مضمون لکي سگهندا.

سڀني جي
حاصلات



ششالا جا گهرياتي ٿي
وي پروگرام ڏسي رهيا هئا ته
بانگ اچڻ تي انهن جي ماءُ
ششالا کي ٿي وي جو آواز
گهٽ ڪرڻ لاءِ چيو، جنهن تي
ششالا چيو: امان! اوهان اڪثر
اسان کي بانگ اچڻ مهل ٿي وي
جو آواز گهٽ ڪرڻ لاءِ ڇو
چونديو آهيو؟

”آئون اهو انهي ڪري چوندي آهيان جو پاڻ کي ٻين مذهبن جو احترام
ڪرڻ گهرجي. رمضان جي مهيني ۾ به اسان هندن، سکن، پارسيين ۽ مسيحين
کي روزي جي وقت مسلمانن جي روبرو کائڻ پيئڻ نه گهرجي.“ ششالا جي ماءُ
ششالا کي ورندي ڏيندي چيو.

ڇا مسلمان به ٻين مذهبن وارن جو ايئن ئي احترام ڪندا آهن؟ ششالا
وري پنهنجي ماءُ کان پڇيو.

ها، بلڪل! مسلمانن جي پاڙي ۾ جتي هندو ڪافي تعداد ۾ رهندا آهن.
اتان جا مسلمان سندن ڌرم جي احترام ۾ وڏو گوشت نه کائيندا آهن. ششالا جي
ماءُ چيو.

امان! مون کي سڀني مذهبن جي احترام ڪرڻ جي اهميت ۽ فائدين جي
باري ۾ ڪجهه وڌيڪ ٻڌايو. ششالا چيو.

ششالا جي ماءُ هن کي سمجهائيندي چيو ته هڪ ٻئي جي عقيدن ۽
مذهبن جو احترام ڪرڻ سان ملڪ جو ماحول پُر امن ۽ پُرسڪون رهي ٿو ۽ ان

جا شهري پنهنجن عقيدن، ڌرم ۽ مذهبن کان مٿانهان ٿي پاڻ ۾ ٻڌي، سهپ ۽ رواداري جو لحاظ رکن ٿا ۽ پنهنجي ملڪ کي پوري جوش جذبي ۽ محنت سان خوش حال ۽ ترقي يافتہ بڻائي سگهن ٿا. ڪو به ملڪ نااتفاقي، بدامني ۽ انتشار جي صورت ۾ ترقي ڪري نه ٿو سگهي.

ملڪ ۾ مذهبي هم آهنگي کي فروغ ڏيڻ لاءِ اسان کي ڇا ڪرڻ گهرجي؟ ششिला پنهنجي ماءُ کان پڇيو.

ششिला جي ماءُ کيس چيو ته ملڪ ۾ مذهبي هم آهنگي کي فروغ ڏيڻ لاءِ اسان کي هيٺين ڳالهين تي عمل ڪرڻ گهرجي.

- اسان کي پنهنجي ملڪ جي گوناگون ثقافتن، نظرين ۽ مذهبي عقيدن ۽ جاين جو احترام ڪرڻ گهرجي.
- پنهنجو عقيدو يا نظريو ٻين تي زوريءَ مڙهڻ نه گهرجي..
- سڀني عقيدن ۽ مذهبن وارن ماڻهن سان وهنوار ڪرڻ وقت حق ۽ انصاف کي بنياد بنائڻ گهرجي.
- عيد برات، هولي ڏياري، ڪرسمس يا ويساڪيءَ جي ڏهاڙن تي هڪ ٻئي کي منائين ۽ سوکڙين جي ڏي وٺ ڪرڻ گهرجي.
- شادي، غمي يا ٻين ڪمن ڪارين ۾ هڪ ٻئي جي هٿ وٺائڻ واري روايت کي برقرار رکڻ گهرجي.

اسان جي ملڪ پاڪستان ۾ مذهبي هم آهنگي مثالي رهي آهي. خاص طرح سان ٿر، مِهراڻي ۽ ناري پٽ جي ڪاڄن ۾ مهمانن کي اها خبر نه پوندي آهي ته ڪاڄ ۾ ڪم ڪندڙ هندو آهي يا مسلمان.

انهيءَ کان سواءِ سنڌجي عظيم صوفي بزرگن جي مزارن تي هر مذهب ۽ نسل وارا ماڻهو حاضري ڀرين ٿا. صوفي شاعر قلندر شهباز سچل سرمت، شاهه عبداللطيف ڀٽائي، صوفي شاهه، عنايت ۽ شاهه عبدالڪريم بلڙي واري ۽ اڏيري لال جون درگاهون به مذهبي رواداري جو مرڪز آهن.

آخر ۾ ششिला چيو ته امان! مون کي هاڻي سڀني مذهبن جي احترام جي اهميت ۽ فائدين جي چڱي ريت خبر پئجي ويئي آهي. هاڻي مون کي احساس ٿي ويو آهي ته اسان کي سڀني مذهبن، ڌرم ۽ عقيدن جو احترام ڪرڻ گهرجي.

سبق جو خلاصو

- هر ملڪ جي ترقي ۽ خوشحالي جو دارومدار ان جي امن امان، قومي ۽ مذهبي هم آهنگي واري صورتحال تي هوندو آهي.
- بڌامي ۽ انتشار کي ختم ڪرڻ ۽ پُرامن ماحول پيدا ڪرڻ جي لاءِ ملڪ ۾ رهندڙ سڀني عقيدن، ڌرمن ۽ مذهبن جي ماڻهن کي پاڻ ۾ ٻڌي، سهڻ ۽ رواداري رکڻ ضروري آهي.
- اسان کي پنهنجي روزمره جي زندگيءَ ۾ سڀني مذهبن جو احترام ڪرڻ گهرجي.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. ٻئي مذهب وارن کي روزي جي وقت مسلمانن جي روبرو ڇا ڪرڻ گهرجي؟
2. سڀني مذهبن جي احترام ڪرڻ مان ڪهڙو فائدو آهي؟
3. ملڪ ۾ نااتفاقي، بڌامي ۽ انتشار هوندو ته ڇا ٿيندو؟
4. مذهبي هم آهنگي پيدا ڪرڻ لاءِ اسان کي ڇا ڪرڻ گهرجي؟
5. سنڌ جي عظيم صوفي بزرگن جا نالا ٻڌايو.

(ب) هيٺيان خال ڀريو:

1. ٻانگ اچڻ مهل ٿي. وي جو آواز ڪرڻ گهرجي.
2. اسان کي ملڪ جي مختلف ثقافتن ۽ مذهبي عقيدن جو ڪرڻ گهرجي.
3. ٻئي مذهب جي عبادت گاهن جي اڳيان ڳاڻڻ وڃائڻ کان ڪرڻ گهرجي.
4. صوفي بزرگن جون درگاهون به جو مرڪز رهيون آهن.
5. اسان جي ملڪ پاڪستان ۾ هم آهنگي رهي آهي.

(ج) جملي کي صحيح ڪرڻ لاءِ حصي- الف کي حصي- ب سان ملايو:

حصو- الف	حصو- ب
<ul style="list-style-type: none"> • سڀني مذهبن جي احترام ڪرڻ سان • پنهنجو عقيدو يا نظريو ٻين تي • ٻئي مذهب وارن سان وهنوار ڪرڻ وقت • شادي، غمي ۽ ٻين موقعن تي اسان کي • ٿر ۽ ناري پٽ جي ڪاڇ ۾ مهمان کي • ڪم ڪندڙ 	<ul style="list-style-type: none"> • زوريءَ مڙهڻ نه گهرجي. • جي هندو يا مسلمان هئڻ جي خبر • ڪو نه پوندي آهي. • ملڪ جو ماحول پُر امن ۽ پرسڪون ٿئي ٿو. • حق ۽ انصاف کي بنياد بنائڻ گهرجي. • هڪ ٻئي جي ڪم ڪار ۾ هٿ وندائڻ گهرجي.

استاد لاءِ سرگرمي

* استاد شاگردن ۽ شاگردياتين کي ترغيب ڏئي ته اهي پنهنجي عملي زندگي ۾ سڀني مذهبن جو دلي طرح احترام ڪن.

* ”سڀني مذهبن جي احترام ڪرڻ جا فائدا“ جي عنوان تي ذهن جملن جو مضمون لکي اچڻ لاءِ چيو وڃي.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ

لفظ	معنيٰ
هر آهنگي	هڪ آواز، ساڳي سوچ، هڪ جهڙائي
فروغ	واڌارو
رواداري	هڪ جهڙائي، برابري
سهپ	برداشت
انتشار	وڳوڙ
گوناگون	رنگارنگي، قسمن قسمن
وهنوار ڪرڻ	سلوڪ ڪرڻ، ڏي وٺ ڪرڻ
ڪاڇ	شادي يا ٻي خوشي جي موقعي تي وڏي دعوت

پاڙي کي صاف رکڻ

- سمجهندا ته پاڙي جي صفائي سترائي سيني جي لاءِ خوشي جي ڳالهه آهي.
- سمجهندا ته صفائي سان سڄو پاڙو بيمارين کان محفوظ رهندو.
- احساس ڪندا ته پاڙي جي صفائي گهر کي صاف رکڻ کان به وڌيڪ اهميت واري آهي.
- جاڳرتا مائيندا ته پلاسٽڪ مٽيريل (ٽيلهيون، ڊسپوزيبل شيون، تن وغيره) ماحول تي خراب اثر وجهي ٿو ۽ گدلاڻ ڦهلجي ٿي.
- سمجهندا ته گهر جو ڪچرو ۽ گدلو پاڻي ٻاهر ڦٽو ڪرڻ سان اوڙي پاڙي جو ماحول خراب ٿئي ٿو.
- احساس ٿيندو ته پلاسٽڪ ٽيلهيون جو استعمال ماحول دشمن ۽ ڪپڙي ۽ پاني جو استعمال ماحول دوست آهي.
- پلاسٽڪ جي ٽن مرحلن واري استعمال کان واقف ٿيندا: (Reduce, Reuse, Recycle)

سکيا جي
حاصلات



هڪ ڏينهن مائڪل پنهنجي بيمار پٽ پيٽر کي هنج ۾ کنيو اسپتال پي ويو ته اسپتال جي دروازي تي کيس سندس پاڙيسري سلطان مليو. ادا! ڪر خبر ڪڪي کي ڇا ٿي پيو آهي؟ سلطان پڇيو. ننڍڙي کي ٻن ٽن ڏينهن کان الٽيون ۽ دست ٿي پيا آهن. گهڻيون ئي ٽڪيون ڦڪيون ڏنيوسين پر فائدو ڪو نه ٿيو آهي. چوڪري جي طبعيت وِتر خراب ٿيندي پئي وڃي، سو ڊاڪٽر کي ڏيکارڻ لاءِ اسپتال وٺي آيو آهيان، مائڪل چيو.

ادا واقعي اسان جي پاڙي ۾ الائجي ڇا ٿي ويو آهي جو ڪنهن کي الٽيون ۽ دست ته ڪنهن کي مليريا جو تپ چڙي ٿي نٿو. آئون به پنهنجي وڏي ڀاءُ کي اسپتال ۾ داخل ڪرائي پيو اچان. هاڻي ماني ڪاٺڻ گهر ٿو وڃان. سلطان چيو. ڪلاڪ ڏيڍ کان پوءِ سلطان ماني ڪاٺي موٽي آيو ۽ مائڪل پنهنجي پٽ

ڪي ٻارن جي وارد ۾ داخل ڪرايو. پوءِ ٻيئي جڻا ٻاهر اچي چڀر تي ويٺا.
ڊاڪٽر صاحب ڇا چيو؟ سلطان مائڪل کان مريض جو احوال وٺڻ لاءِ

پڇيو. مائڪل ورائيو ته ڊاڪٽر صاحب ته پهرئين مون کان پنهنجي پاڙي جو
حال احوال پڇيو ته ڇا اوهان جي گهر پرسان گند جا ڍير به آهن جتي اوهان جا
ٻار ڪيڏندا هجن؟ مون چيو ته جي ها، ٻار واقعي اُتي ڪيڏندا آهن. ڊاڪٽر صاحب
چيو ته اهو ئي سبب آهي جو اوهان جي پاڙي ۾ بيمارين اچي مُنهن ڪڍيو آهي.
ٻار گندگيءَ تي ڪيڏڻ کان پوءِ هٿ پير ڪو نه ٿا ڌوئن نتيجي ۾ انهن کي اُلٿين
۽ دستن جي بيماري ٿيو ٿي وڃي. ٻيو ته بينل پاڻيءَ جي دٻن ۾ مچر آنا لاهيندا
آهن ۽ انهن جي تيزي سان واڌويجه ٿئي ٿي. جتان اُهي وڃي صحتمند ماڻهن
کي چڪ ٿا پائين ۽ انهن کي مليريا ۽ ڊينگي وغيره جهڙيون بيماريون ٿين ٿيون.
هائو ادا! ڊاڪٽر صاحب بلڪل سچ ٿو چوي. انهن بيمارين جو سبب اُهي
مچر ئي آهن. سلطان چيو.

ته پوءِ پاڻ کي ڇا ڪرڻ گهرجي؟ انهن بيمارين جي ڪري هڪ طرف
پئسي جو زيان ٿو ٿئي ته ٻئي پاسي گهر جا سڀئي ڀاتي پریشان ٿا ٿين. ماڻهو نه
ڪي ڪو ڌنڌو ڪري سگهي ٿو نه ڪي ٻارن جي پڙهائي، مائڪل پریشاني
وڃان چيو.

خير سان مريضن کي اسپتال مان موڪل ملي ته پاڻ سڀئي پاڙي وارا
گڏجي انهن بيمارين جي روڪڻ لاءِ ڪو تدارڪ ڪريون ٿا. سلطان تجويز
ڏيندي چيو.

اسپتال مان مريضن کي موڪل ملڻ کان پوءِ پاڙي وارن جي هڪ گڏجاڻي
گهرائي. جنهن ۾ پاڙي جي صفائي سترائي لاءِ هڪ ڪاميٽي جوڙي ويئي ۽
خرچن جي پورائي لاءِ چنڊو گڏ ڪيو ويو. گڏجاڻي ۾ متفقہ طور تي هي فيصلو
ڪيا ويا:

- بينل پاڻيءَ جي دٻن کي مٽي سان پورايو ويندو ۽ پاڙي ۾ گندگيءَ جي
ڍيرن کي هٽرايو ويندو.
- گهرن جو گند ڪچرو هڪ مخصوص جاءِ تي اُڇلايو ويندو جتان پري ڪٿي
وڃڻ لاءِ تائون ڪاميٽي کي درخواست ڏني ويندي. ٻي صورت ۾

- ”پنهنجي مدد پاڻ“ تحت هڪ موٽر سائيڪل لوڊر خريد ڪيو ويندو.
 - تائون ڪاميٽي کي ڪترن جي صفائي جو جوڳو انتظام ڪرڻ لاءِ درخواست ڏني ويندي.
 - گهرن ۾ مليريا ڪنٽرول کاتي جي مدد سان مچر مار دوا جو ڦهاريو ڪرايو ويندو.
 - سودو سامان وٺڻ وقت پاڻي يا ڪاغذ جا لفافا استعمال ڪيا ويندا، پلاسٽڪ جي ٿيلهيون ۽ ٻين شين کي تمام گهٽ استعمال ڪيو ويندو ۽ پنهنجي اوسي پاسي پڪڙيل پلاسٽڪ جو سامان ڪپاڙي، حوالي ڪيو ويندو. جنهن کي مناسب انداز سان ڪارخانن ۾ تلف ڪيو ويندو. ڇو ته پلاسٽڪ جون ٿيلهيون ۽ ٻيو سامان ماحول جي آلودگي ۽ بيمارين ڦهلائڻ جو سبب آهن.
- آخر ۾ سڀني پاڙي وارن اهو عهد ڪيو ته هر ڪو ماڻهو پاڙي کي صاف سترو رکڻ، پنهنجو فرض سمجهندو ۽ پنهنجي گهر ڀاتين کي به هدايت ڪندو ته اُهي صحت ۽ صفائي جي اصولن تي عمل ڪن. اهڙي نموني سان اسان پنهنجي ماحول کي سڌاري سگهون ٿا.

سبق جو خلاصو

هڪ پاڙي ۾ رهندڙ مائڪل جو پٽ ۽ سلطان جو وڏو ڀاءُ بيمار ٿي پيا. انهن کي علاج لاءِ اسپتال ۾ داخل ڪرايو ويو. اسپتال جي ڊاڪٽرن کين ٻڌايو ته پاڙي ۾ وڌندڙ بيمارين جو سبب پاڙي ۾ موجود بيٺل پاڻيءَ جا ڏُبا ۽ ٻيا گندگي جا ڍير آهن. ڊاڪٽر جي چوڻ تي مائڪل ۽ سلطان ٻنهي کي احساس ٿيو ته پاڙي کي گندگيءَ کان پاڪ ڪرڻ گهرجي ۽ صفائي سترائي جو خيال رکڻ گهرجي. انهن جي ڪوششن سان سڀئي پاڙي وارا گڏجي پاڙي کي صاف سترو رکڻ لاءِ اُڀاءُ وٺن ٿا.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. ڊاڪٽر ماڻهن جي بيمار ٿيڻ جا ڪهڙا ڪارڻ ٻڌايا؟
2. مليريا جي بيماري ڇا جي ڪري ٿيندي آهي؟
3. بيماري جي ڪهڙا نقصان ٿين ٿا؟
4. پاڙي وارن بيمارين کان بچڻ صفائي ۽ سترائي لاءِ ڪهڙا قدم کنيا؟
5. گڏجاڻي جي آخر ۾ سڀني ڪهڙو عهد ڪيو؟

(ب) هيٺيان خال ڀريو:

1. مائڪل جي پٽ پيٽر ڪي..... ۽..... تي پيا هئا.
2. گندين جاين تي ڪيڏڻ کان پوءِ هٿن ۽ پيرن کي ضروري..... گهرجي.
3. مچر پنهنجا آنا..... تي لاهيندا آهن.
4. پاڙي جي صفائي تي ٿيندڙ خرچ جي پورائي لاءِ..... ڪيو ويو.
5. پاڙي کي صاف سترو رکڻ سڀني پاڙي وارن جو..... آهي.

(ج) صحيح جملي جي سامهون ”✓“ ۽ غلط جملي جي سامهون ”X“ جي نشاني لڳايو:

غلط	صحيح	جملا
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	1. بيماري جي ڪري ماڻهو پريشان ٿين ٿا ۽ پئسي جو به زيان ٿئي ٿو.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	2. گهرن جو گند ڪچرو هڪ مخصوص جاءِ تي اڇلايو ويندو.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	3. پاڙي ۾ وڌندڙ بيمارين جو سبب صفائي آهي.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	4. پاڙي کي صاف رکڻ لاءِ هڪ ڪاميٽي ڪو نه ٺاهي ويئي.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	5. اسان کي گهرن ۾ مچر مار دوا جو قوهارو ڪرڻ گهرجي.

استاد لاءِ سرگرمي

- * استاد سڀني شاگردن ۽ شاگردڀائين کي ترغيب ڏئي ته اهي عملي طور پاڙي جي صفائي مهڻ ۾ حصو وٺن.
- * ”پاڙي جي صفائي جي اهميت“ جي عنوان تي هڪ شاگرد کان تقرير ڪرائي.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ	
لفظ	معنيٰ
جذبو	اُتساهه، سوچ
واڌ ويجهه	اوسر، وڌي وڌوڻي
تدارڪ	حل، علاج
تجويز	راءِ، صلاح
متفقہ طور	يڪراءِ
جوڳو	مناسب
مخصوص	خاص طور تي مقرر ٿيل
عهد	پڪو ارادو، پھ
تلف ڪرڻ	ضايع ڪرڻ، ختم ڪرڻ

بين جي مدد ڪرڻ

(خاص طور پوڙهن، هم ڪلاسين، معذورن ۽ ضرورتمندن جي)

- لاچار ۽ بيوس ماڻهن جي قدر ڪرڻ لائق ٿيندا.
- معذورن ۽ پوڙهن کي رستو پار ڪرائڻ ۽ منزل تي رسائڻ جهڙين نيڪين ڪمائن جو موقعو نه وڃائيندا.
- ضرورت مند جي احترام ۽ باوقار طريقي سان ضرورت پوري ڪندا.
- تعليم حاصل ڪرڻ ۾ پنهنجي هم ڪلاسين جي مدد ڪندا.
- پنهنجي غريب هم ڪلاسين جي رازداري سان مالي مدد ڪرڻ جي کين عادت پوندي.

سکيا جي
حاصلات



اڄ اخلاقيات پڙهائيندڙ اُستاد ڪلاس ۾ پڙهائڻ لاءِ جيئن شاگردن تي نگاهه وڌي ته نريندر کي پنهنجي ڪرسي تي نه ڏسي، پر سان ويهندڙ شاگرد خوشحال کان پڇيائين ته اڄ نريندر ڇو اسڪول نه آيو آهي؟ خوشحال، نريندر جو پاڙيسري هو، هُو ان کي سدائين اسڪول اچڻ ۾ مدد ڪندو هو. ڇاڪاڻ ته پوليو جي ڪري نريندر جون ٻيئي تنگيون سڪي ويون هيون ۽ هُو گوڏن ۽ نونن تي گسڪندي اسڪول ايندو هو. نريندر وڏي همت وارو، پڙهڻ جو ڏاڍو وڏو ذهين ۽ هر مضمون ۾ هوشيار هو. اسڪول جا سڀئي استاد کيس ڏاڍو پائيندا هئا.

خوشحال استاد کي ٻڌايو ته ”ڪلهه موڪل جي وقت بن شاگردن هن تي ننڍيون ڪيون هيون. تنهن ڪري هن کي ڏاڍو ڏک پهتو هو. حساس طبيعت هئڻ ڪري هُو روئڻ لڳو هو. مون هن کي گهڻو ئي ڪلاڻ جي ڪوشش ڪئي پر

هن روئڻ بند نه ڪيو. آءُ هن کي گهر پهچائي آيس، پر محسوس ڪيو ته هن کي ڏاڍو دلي صدمو رسيو آهي. شايد انهي ڪري ئي هو اڄ اسڪول نه آيو آهي.“

استاد پڇيو: ڪهڙن چوڪرن نريندر تي ٺوليون ڪيون هيون؟

خوشحال جي جواب ڏيڻ کان اڳ ئي مانو ۽ جانو ٻئي اُٿي بيٺا ۽ چوڻ لڳا ته سائين! اسان کي افسوس آهي. اسان پنهنجي ڪيئي ٽي پشيمان آهيون، جو اسان جي مذاق اڏائڻ تي هن جي دل آزاري ٿي. استاد چيو ته ”نيڪ آهي، اوهان پنهنجي رويي تي پڇتايو ٿا. هاڻي پاڻ سڀ گڏجي هڪ وهيل چيئر نريندر کي تحفي طور ڏينداسين. اتفاق سان ٻن ڏينهن کان پوءِ هن جو جنم ڏينهن هو. تنهن ڪري هن جي جنم ڏينهن تي سڄي ڪلاس وارا هڪ ڪيڪ وٺي استاد ۽ هيڊ ماستر صاحب سان گڏجي نريندر جي گهر ويا. سڀ کان پهرئين مانو ۽ جانو هن کان پنهنجي رويي جي معافي ورتي ۽ پوءِ جنم ڏينهن ڪيڪ کڻيو ويو. سڀني گڏجي هن کي ”هٽي برٽ ڊي“ چيو ۽ سڀني پاران وهيل چيئر کيس سوکڙي طور پيش ڪئي ويئي. انهي سان نريندر ڏاڍو خوش ٿيو.

ايندڙ ڏينهن اسڪول اسيمبلي ۾ هيڊ ماستر صاحب شاگردن کي سمجهايو ته جسماني يا ذهني طرح معذور ٻار جن کي اسپيشل ٻار سڏيو ويندو آهي. پيار، عزت ۽ احترام جا وڌيڪ حقدار آهن. انهن کي اهو محسوس نه ڪرائڻ گهرجي ته ڪي اهي معذور آهن. انهن سان خاص ڌيان ۽ محبت وارو رويو رکڻ گهرجي.

هيڊ ماستر صاحب پوڙهن ماڻهن جي باري ۾ شاگردن کي هدايت ڪئي ته اوهان انهن سان سٺو سلوڪ ڪريو. انهن جي ٿوري گهڻي ڪاوڙ کي برداشت ڪريو. انهن کي رستو پار ڪرائڻ، بازار مان دوائون وغيره وٺي آڻي ڏيڻ يا ٻي خدمت چاڪري ڪرڻ ۾ خوشي محسوس ڪريو. جنهن سان اوهان کي انهن جون دعائون ۽ مالڪ حقيقي جي خوشنودي حاصل ٿيندي. اوهان جا جيڪي غريب يا پنٿي پيل علائقن کان آيل هم ڪلاسي هجن ته انهن جي هر طرح مدد ڪريو. ڪو شاگرد في پري نه سگهندو هجي ته چنڊو ڪري ان جي في پريو انهن کي ڪتاب ۽ ڪاپيون خريد ڪري ڏيو. هيڊ ماستر صاحب چيو ته انهن جي مدد ڪرڻ مهل انهن جي عزت نفس مجروح ٿيڻ نه ڏيو.

معاشري ۾ ٻيا جيڪي ضرورتمند هجن انهن جي به هر طرح مدد ڪريو.

هيڊ ماستر صاحب تازو دولت آباد جي هڪ شاگرد جي جگر جي پيوندڪاري لاءِ چنڊو گڏ ڪرڻ جي واکاڻ ڪئي ۽ چيو ته ايندڙ آچر تي پاڻ سڀئي چنڊو گڏ ڪري ان جي علاج لاءِ پنهنجو حصو ملائينداسين.

هيڊ ماستر جي تقرير جو شاگردن جي دلين تي تمام گهڻو اثر ٿيو. انهن پڪو پهه ڪيو ته اسان آئنده پوڙهن، هم ڪلاسين، (اسپيشل پرسن) ۽ ضرورتمندن جي هر طرح مدد ڪنداسين. انهن سان پيار ۽ احترام وارو رويو رکنداسين.

سبق جو خلاصو

نريندر نالي هڪ معذور شاگرد تي ڪن شاگردن ٺٺوليون ڪيون. جنهن جو هن کي ڏاڍو صدمو رسيو. انهي ڪري هو ٻئي ڏينهن اسڪول ڪو نه ويو، جڏهن اها خبر استاد کي پئي ته هن ٺٺوليون ڪندڙ شاگردن جي پڇا ڪئي. جنهن تي مانو ۽ جانو نالي چوڪرا اُٿي بيٺا پنهنجي غلطي تسليم ڪئي. ۽ پنهنجي رويي تي پشيماني جو اظهار پڻ ڪيو. استاد جي ترغيب تي سڀني هم ڪلاسين نريندر جي گهر وڃي سندس ”جنم ڏينهن“ ملهائيو ۽ کيس هڪ وهيل چيئر سوکڙي طور ڏني. ٻئي ڏينهن هيڊ ماستر صاحب اسڪول اسيمبلي ۾ شاگردن کي پوڙهن، معذورن، هم ڪلاسين ۽ ضرورتمندن جي هر طرح مدد ڪرڻ جي تلقين ڪئي. جنهن جو شاگردن تي تمام گهڻو مثبت اثر پيو.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. نريندر کي اسڪول ۾ دلي صدمو ڇو رسيو؟
2. نريندر کي شاگردن جنم ڏينهن تي ڪهڙي سوکڙي ڏني؟
3. اسپيشل ٻار ڪهڙن ٻارن کي سڏبو آهي؟
4. پوڙهن ماڻهن جي ڪهڙن طريقن سان خدمت ڪري سگهجي ٿي؟
5. هيڊ ماستر صاحب شاگردن کي ڪهڙي تلقين ڪئي؟

(ب) هيٺيان خال ڀريو:

1. نريندر جي هم ڪلاسي دوست جو نالو..... هو.
2. نريندر تي ٺٺوليون..... ۽..... ڪيون هيون.
3. هڪ شاگرد جي جگر جي پيوند ڪاري جي علاج لاءِ..... گڏ ڪرڻ جي واکاڻ ڪئي وئي.
4. جي ڪري نريندر جون ٽنگون سُڪي ويون هيون.
5. هيڊ ماسٽر صاحب جي تقرير جو شاگردن تي..... اثر ٿيو.

(ج) صحيح جملي جي سامهون ”✓“ نشاني ۽ غلط جملي جي سامهون ”X“ نشاني لڳايو:

غلط	صحيح	جملا
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	1. نريندر ڏاڍو ذهين ۽ هر مضمون ۾ هوشيار شاگرد هو.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	2. هن کي وهيل چيئر هڪ سيٺ خريد ڪري ڏني هئي.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	3. پوڙهن جي ٿوري گهڻي ڪاوڙ اسان کي برداشت ڪرڻ گهرجي.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	4. غريب شاگردن کي ڪتاب ۽ ڪاپيون وٺي نه ڏيڻ گهرجن.
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	5. ضرورتمند شاگردن جي مدد ڪرڻ وقت سندن عزت نفس مجروح نه ڪئي وڃي.

استاد لاءِ سرگرمي

- * استاد شاگردن ۽ شاگردياڻين کي ترغيب ڏئي ته اهي پوڙهن، هم ڪلاسين، معذورن ۽ ضرورتمندن جي عملي طرح مدد ڪن.
- * استاد شاگردن ۽ شاگردياڻين کي هڪ ڏينهن ڪنهن اسپيشل ايجوڪيشن سينٽر جو دورو ڪرائي، جتي شاگرد انهن ٻارن سان ڪجهه دير لاءِ رانديون رانديون ڪن ۽ انهن کي سوکڙيون ڏين.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ

معنيٰ	لفظ
جڏا ، اياهج	معذور
چٿرون	نٿوليون
گهرو ڌڪ	صدمو
مشڪري ڪرڻ، چيڙائڻ	مذاق اڏائڻ
سلوڪ	رويو
دل رنجائڻ، ڌڪ پهچائڻ	دل آزاري
تحفو	سوڪڙي
راضيو	خوشنودي
ملائڻ، ڳنڍڻ، قلم هڻڻ	پيوندڪاري
جيرو	جگر
هاڪاري	مثبت

وقت جي اهميت ۽ اُن جي پابندي

- احساس ڪندا ته وقت وڏو قيمتي آهي.
- ”سوير سمهڻ ۽ سوير اٿڻ واري عادت ماڻهو کي صحتمند، شاهوڪار ۽ عقلمند بڻائي ٿي“ چوڻي تي عمل ڪرڻ لائق بڻجندا.
- ڄاڻندا ته وقت سر ڪم پورو نه ڪرڻ جي صورت ۾ ان جي لاڳت وڌي وڃي ٿي.
- احساس ڪندا ته وقت جي پابندي نه هجڻ ڪري اسڪولن جي تعليم ۽ وقت جو نقصان ٿئي ٿو.

سکيا جي
حاصلات



پرديپ ۽ ڪيلاش پاڻ ۾ هم ڪلاسي ۽ دوست هئا. قدرت پاران ٻنهي کي سٺو ذهن عطا ٿيل هو. پر هر هڪ جي سپاءُ ۾ ٿورو فرق هو. پرديپ پڙهائي ۾ وڌيڪ دلچسپي رکندڙ ۽ وقت جو پابند هو. هُو پنهنجو هر ڪم وقت تي پورو ڪرڻ جي ڪوشش ڪندو هو. ان جي برعڪس ڪيلاش پڙهائي ۽ وقت جي معاملي ۾ بلڪل لاپرواهه هوندو هو. هو هوم ورڪ به وقت تي نه ڪندو هو ۽ سزا کان

بچڻ لاءِ سدائين ڪو نه ڪو بهانو ٺاهيندو هو. استاد به هن کي سڌرڻ جي هدايت ڪري معاف ڪري ڇڏيندا هئا. پهرئين کان پنجين درجي تائين ايئن هلندو رهيو. پر ڇهين ڪلاس ۾ اچڻ کان پوءِ اسڪول ۾ پڙهائي جو ڪم به ڪجهه وڌي ويو. اسڪول ۾ ان پيرڊ پڙهائي هلندي هئي ۽ گهر جي لاءِ هوم ورڪ به ملندو هو. فيئر ڪاپين ۾ سماجي اڀياس ۽ سائنس جون تصويرون، خاڪا ۽ نقشا به ٺاهڻا پوندا هئا. ڪڏهن ڪڏهن ڪين چارٽ ٺاهي اسڪول کڻي وڃڻا پوندا هئا. پرديپ ته اُهي سڀ ڪم رٿا بندي سان، وقت سر ڪري ويندو هو. پر ڪيلاش اڳي وانگر سستي جي ڪري به ڪم وقت اندر پورو ڪري ڪو نه سگهندو هو.

پرديپ وقت جي پابندي واري عادت جي ڪري مئٽرڪ جو امتحان اِي.ون گريڊ ۾ پاس ڪيو. پر ڪيلاش صرف ٻي گريڊ کڻي سگهيو. رزلٽ ڏسي هن جي دل ۾ پڇتاءُ ته ضرور ٿيو پر هاڻي پڇتائڻ مان ڪو به فائدو ڪين هو. هڪ چوڻي آهي ته:

”وقت ۽ وير ڪنهن جو به انتظار نٿا ڪن.“

جهڙي طرح ڪمان مان نڪتل تير واپس نه ٿو ٿي سگهي تهڙي طرح ويل وقت کي موٽائي نه ٿو سگهجي. ڪيلاش جي سستي ڪري سندس سپاءُ نه بدليو

پر پردیپ ساڳي نموني محنت ڪري اتر جي امتحان ۾ بهترين مارڪون کڻي اي.ون گريڊ ۾ پاس ٿيو. هُو ميڊيڪل ڪاليج جي انٽري ٽيسٽ پاس ڪري ايم.بي.بي.ايس ۾ چونڊجي ويو. جڏهن ته ڪيلاس کي اتر ۾ گهٽ مارڪون هجڻ ڪري ڪنهن به ڪورس ۾ داخلا ڪو نه ملي ۽ نه ئي کيس ڪا نوڪري ملي سگهي. جيئن چوڻي آهي ته ”تر جي گڏي سڙ چوڻون کائي“.

ان ڪهاڻي مان سبق ملي ٿو ته وقت وڏي قيمتي شيءِ آهي. وقت جي پابندي ڪاميابي جي ڪنجي آهي. جنهن ذريعي ماڻهو زندگي ۾ پنهنجي گهريل منزل ماڻي سگهي ٿو. ۽ ڪڏهن به ذهني دٻاءُ جو شڪار نٿو ٿئي. ڪو ڪم وقت اندر پورو نه ٿيڻ جي صورت ۾ ان تي ٿيندڙ خرچ وڌي وڃي ٿو.

تاريخ به اسان کي ٻڌائي ٿي ته جن ماڻهن وقت جي اهميت جو احساس رکيو ۽ پنهنجو هر ڪم پابندي سان وقت سر ڪيو ته ترقي ۽ ڪاميابي، عزت ۽ شهرت، خوشي ۽ خوشحالي انهن جو مقدر بڻيون. جنهن جو اهم مثال آمريڪا جو سورھون صدر ابراهام لنڪن ۽ اسان جي پياري وطن پاڪستان جو باني قائداعظم محمد علي جناح آهن. جن وقت جي پابندي واري عادت هڻڻ ڪري تاريخ ۾ پنهنجو نالو نقش ڪرائي ڇڏيو.

اسان سڀني کي وقت جي اهميت کي سمجهڻ گهرجي ۽ پنهنجو هر ڪم پابندي سان وقت اندر پورو ڪرڻ گهرجي. اڄ جو ڪم سڀاڻي تي هرگز نه ڇڏڻ گهرجي ائين ڪرڻ سان عزت، شهرت ۽ ڪاميابي حاصل ڪري سگهون ٿا. وقت تي سمهڻ، وقت تي اُٿڻ هڪ ماڻهو کي صحتمند، شاهوڪار ۽ سياڻو بنائي ٿو.

سبق جو خلاصو

پردیپ ۽ ڪيلاس هم ڪلاسي هئا. قدرتي طور ذهين هئا. پر پردیپ وقت جو قدردان هو، جڏهن ته ڪيلاس وقت جي معاملي ۾ بلڪل لاپرواهه هو. هُو ڪو به ڪم وقت سر نه ڪندو هو. نتيجي طور هُو پنهنجي ذهانت جو فائدو حاصل ڪري نه سگهيو. امتحانن ۾ گهٽ مارڪون هجڻ ڪري کيس ڪا به نوڪري نه ملي. هن جو دوست پردیپ وقت جو قدر ڪرڻ ۽ هر ڪم وقت سر ڪرڻ واري عادت جي ڪري ڊاڪٽر بڻجي ويو. وقت ۽ وير ڪنهن جو انتظار نٿا ڪن. تنهن ڪري اسان کي وقت جي اهميت جو احساس رکي ان جي پابندي ڪرڻ گهرجي.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. پرديپ جو سڀاءُ ڪهڙو هو؟
2. ڪيلاس ڪهڙي قسم جو شاگرد هو؟
3. وقت جي پابندي ڪرڻ جا ڪهڙا فائدا آهن؟
4. پرديپ ۽ ڪيلاس جي ڪهاڻي مان اسان کي ڪهڙو سبق ملي ٿو؟
5. اڄ جو ڪم سڀاڻي تي نه ڇڏڻ واري عادت سان اسان ڇا حاصل ڪري سگهون ٿا؟

(ب) هيٺيان خال ڀريو:

1. پرديپ مئٽرڪ جو امتحان..... گريڊ ۾ پاس ڪيو.
2. وقت ۽ وير ڪنهن جو..... نٿا ڪن.
3. وقت جي پابندي ڪاميابي جي..... آهي.
4. اسان کي پنهنجو هر ڪم وقت..... پورو ڪرڻ گهرجي.
5. اڄ جو ڪم سڀاڻي تي..... ڇڏجي.

(ج) جملي کي صحيح ڪرڻ لاءِ حصي- الف کي حصي- ب سان ملايو:

حصو- الف	حصو- ب
<ul style="list-style-type: none"> • ڪمان مان نڪتل تير ۽ ويل وقت کي • پنهنجو ڪم وقت سر ڪرڻ سان • تر جي گڏي • قائداعظم محمد علي جناح وقت جو • ابراهام لنڪن آمريڪا جو 	<ul style="list-style-type: none"> • سؤ چوٿون کائي. • سورھون صدر هو. • وري موتائي نه ٿو سگهجي. • ماڻهو ذهني دٻاءُ جو شڪار نٿو ٿئي. • وڏو پابند هو.

* استاد شاگردن ۽ شاگردڀائين کي وقت جي اهميت جو احساس ڏياري ۽ کين ترغيب ڏئي ته اهي عملي زندگي ۾ وقت جي پابندي کي پنهنجي عادت بڻائين.

* ”وقت جي پابندي“ جي عنوان تي هڪ تقرير مقابلو ڪرايو وڃي.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ

لفظ	معنيٰ
عطا ٿيل	تحفي يا انعام طور مليل
برعڪس	ابتر
رتابندي	منصوبه بندي
وير	لهر، چولي
گُٽي	گُسي ويل
چوٽون	ڌڪ، زخم
ڪنجي	چاڀي
وقت سر	وقت تي
مقدر	قسمت
نقش	چٽ، اُڪر
ذهانت	دماغي هوشيارِي

شخصيتون

ڪجهه شخصيتون پنهنجي ذات ۾ ڪامل هجڻ سان گڏوگڏ ٻين ماڻهن جي ڪردار ۽ سيرت مٿان به هاڪاري اثر ڇڏيندڙ هونديون آهن جيڪي پنهنجي ديني، تبليغي، علمي، سياسي توڙي ثقافتي نوعيت جي اهم خدمتن جي پيش نظر عوام ۾ بي حد مقبول هونديون آهن.

اهڙيون مشهور شخصيتون قومن لاءِ هڪ نموني ۽ مثال جي حيثيت رکن ٿيون، انهن جي زندگيءَ جا احوال پڙهي ماڻهن جي دل ۾ سندن لاءِ عقيدت، احترام ۽ محبت جا جذبا پيدا ٿي پوندا آهن، گڏوگڏ انهن جي تجربن ۽ مشاهدن تي عمل ڪري ٻيا ماڻهو ايندڙ زماني ۾ ترقي ۽ ڪاميابي ماڻڻ جي لائق بڻجي پوندا آهن.

اهڙين معزز ترين شخصيتن مان حضرت دائود عليه السلام ۽ مقدس پولوس به آهن، هن سبق ۾ سندن پاڪيزه زندگيءَ، سچ لاءِ ڏنل قربانين، ڌرم جي اوسر، زندگيءَ جي سفر ۽ سندن تعليم کي بيان ڪيو ويو آهي.

حضرت دائود عليه السلام

سکيا جي حاصلات

- حضرت دائود عليه السلام جي زندگي ۽ سندس اڳواڻن توڙي جانشين بزرگن جا نالا ٻڌائي سگهندا.
- ڄاڻندا ته عبراني بائيبل ۾ کيس اسرائيل جو پيو بادشاهه ڇو سڏيو ويو.
- وضاحت ڪندا ته پاڻ ڇو ۽ ڪهڙين ڳالهين جي ڪري مشهور هو.
- خوشي ۽ لطف اندوز ٿيڻ ۾ فرق بيان ڪري سگهندا.
- ڄاڻندا ته روحاني خوشي ڪٿي آهي.
- سندس تعليمات ۽ چوڻين کي بيان ڪري سگهندا.
- حضرت دائود عليه السلام مٿان نازل ٿيل ڪتاب ٻڌائي سگهندا.
- ڄاڻندا ته ”گيتن واري ڪتاب“ مان ڇا مراد آهي.

حضرت دائود عليه السلام الله جي نبين سڳورن مان هڪ مٿاهين شان وارو نبي آهي. بائيبل مطابق هو بني اسرائيل جو پيو بادشاهه ٿي گذريو آهي. سندس بادشاهيءَ جو زمانو 1035 کان 1010 ق.م شمار ڪيو وڃي ٿو. پاڻ حضرت ابراهيم عليه السلام جي پوٽي حضرت يعقوب عليه السلام جي اولاد مان هو. سندس نسب ڏهن پيڙهين کان پوءِ يهودا پُٽ يعقوب سان وڃي ملي ٿو. حضرت دائود عليه السلام نهايت سادگي پسند، سلڇڻو ۽ وڻندڙ طبيعت جو مالڪ هو. پورو پُٺو قد، نيرڳيون اکيون، حسين جميل چهرو، من مهڻو آواز ۽ بهادري سندس وڏيون خصلتون هيون. بني اسرائيل ۾ اهو پهريون نبي سڳورو آهي جيڪو نبيءَ سان گڏ بادشاهه به بڻيو ڇو ته ان کان اڳي بادشاهه ۽ نبي جدا جدا هوندا هئا.

ننڍپڻ ۽ جواني

حضرت دائود عليه السلام جو گهراڻو بهراڙيءَ ۾ رهندو هو جتي سندس زندگيءَ جا ابتدائي ڏينهن گذريا. پاڻ جهنگ ۾ ٻڪريون ۽ ڍيون چاريندو هو. کيس ڪاٺياڻي هلائڻ ۾ وڏي مهارت حاصل هئي. جنهن سان جهنگ ۾ پنهنجو دفاع به ڪندو هو ۽ ضرورت وقت شڪار به ڪندو هو. بني اسرائيل قوم جو اهو دور نهايت تڪليفن وارو هو. اُهي مختلف قبيلن جي شڪل ۾ چڙ وچڙ ۽ ٻين قومن جا زيردست هئا. مقدس سرزمين فلسطين مٿان دشمن قوم جو قبضو ۽ جالوت نالي حڪمران جي بادشاهي هئي. بني اسرائيل پنهنجي بزرگن جي صلاح سان قوم مان شائول نالي هڪ سگهاري مڙس کي بادشاهه مقرر ڪيو ۽ ان جي نگرانيءَ ۾ جالوت سان لڙائي ڪري پنهنجي سرزمين حاصل ڪرڻ جو ارادو ڪيو.

هڪ دفعي حضرت دائود عليه السلام معمول مطابق جهنگ ۾ مال چاري رهيو هو ته اوچتو هڪ پٿر مان آواز آيس: اي دائود! مون کي پاڻ سان ڪڍ آڻ تنهنجي ڪم ايندس. ٿورو اڳتي هليو ته ساڳي ريت ٻن ٻين پٿرن به ساڻس ڳالهايو. هو روزاني ان جهنگ ۾ ايندو هو پر اڄ پھڻن جي هن غير معمولي گفتگو کيس حيرت ۾ وجهي ڇڏيو. آخر ۾ هن اهو سوچي پٿر پنهنجي ڳوٺريءَ ۾ کنيا ته ضرور ڪو غير معمولي واقعو ٿيڻ وارو آهي. شام جو هو جڏهن گهر واپس پهتو ته ماڻهن کيس بادشاهه طرفان ڪيل اعلان بابت ٻڌايو. شاول بادشاهه پنهنجي قوم جي نوجوانن کي لڙائي جو شوق ڏيارڻ لاءِ پڙهو ڏياريو هو ته جيڪو سپاڻي جالوت سان مقابلو ڪري کيس قتل ڪندو ان کي هو پنهنجي ڌيءَ جو سڱ ۽ اڌ بادشاهي ڏيندو. حضرت دائود عليه السلام کي پٿرن واري ڳالهه ياد اچي وئي ۽ هو صبح جو ٿيڻ واري جنگ لاءِ کانپاڻي ۽ پٿرن سميت تيار ٿي ويو.

دشمن سان مقابلو

ٻئي ڏينهن تمام وڏي لشڪر ۽ هٿيارن پنهورن سان جالوت هڪ واديءَ ۾ اچي پهتو، هيڏانهن مقابلي ۾ بني اسرائيل جو مختصر لشڪر هو جنهن کي شاول لڙائي تي اڀاري رهيو هو. جنگ جو ڀڳل وڃندي جالوت پاڻ ميدان تي نڪري آيو ۽ للڪارڻ لڳو: آهي ڪو جيڪو مون سان مقابلو ڪري؟ هو بار بار للڪاري رهيو هو پر سندس رعبدار آواز، ديو هڪل مسلح جسم ۽ ڪاوڙيل چهري کي ڏسي ڪير به سندس مقابلي ۾ نه ٿي آيو.

اوچتو لشڪر جي آخري صفن مان بغير جنگي لباس، تلوار ۽ پالي جي هڪ نوجوان نروار ٿيو جنهن جي هٿ ۾ لٺ ۽ ڪلهي تي کانپاڻي هئي. چوڻ لڳو: آءُ تنهنجو مقابلو ڪندس. جالوت چيو: ”ڇا آءُ ڪو ڪتو آهيان جو تون مون کي هڪ لٺ سان هڪليندين.“ حضرت دائود عليه السلام چيو: ”ها، تنهنجي حيثيت مون وٽ هڪ ڪتي واري آهي.“ ايئن چئي کانپاڻي سان هڪ پٿر اهڙي نموني ڦٽو ڪيائين جو جالوت کي سڌو وڃي مٿي ۾ لڳو ۽ هو زمين تي ڪري ڪرڙيون هڻڻ لڳو. دشمن جي لشڪر گهٻراهت ۾ پيرن تي زور ڏنو بالآخر بني اسرائيلين همت سان لڙائي ڪري انهن کان پنهنجو ملڪ ڇڏائي

ورتو. وعدي مطابق حضرت دائود عليه السلام شائول جي ڌيءَ سان شادي ڪئي ۽ کيس بادشاهي ملي. اهڙي ريت هو نئين سر بني اسرائيلين کي يروشلم ۾ آباد ڪري انهن جو بادشاهه بڻيو.

نبوت ۽ معجزا

حضرت دائود عليه السلام تي پهريون آسماني ڪتاب ”زبور“ نازل ٿيو. پاڻ اهو نبي آهي جنهن کي آدم عليه السلام وانگي ”خليفه“ (نائب) جو منصب عطا ڪيو ويو. الله تعاليٰ کيس معاملن ۾ فهمي ۽ فيصلن ۾ نبيرڻ جي دانائي نصيب ڪئي هئي. قرآن ۾ آهي:

اي دائود! اسان توکي ڌرتيءَ تي نائب بڻايو آهي سو ماڻهن جي درميان حق جو فيصلو ڪر.

پاڻ نه صرف خدا جي عبادت، ذڪر ۽ نبوت جي ٻين ذميدارين کي چڱي ريت نڀائيندو هو پر رعيت جي پرگهور لهڻ، انهن جي گهرجن جو پورا ڪرڻ ۽ کين انصاف ڏيڻ جي به اڻ رکنڊو هو. پاڻ هفتي جي مقرر ڏينهن ۾ ماڻهن جا فيصلا سلجهايندو هو.

★ حضرت دائود عليه السلام لباس بدلائي رات جو عوام جو حال احوال وٺڻ ويندو هو ۽ کانئن حڪومت ۽ حڪمرانن جي ڪارڪردگي معلوم ڪندو هو. هڪ دفعي ڪنهن ماڻهو کيس چيو ته بادشاهه عوام جي پيسي مان ڪائي پيئي ٿو ۽ گهر جو گذران ڪري ٿو، تڏهن کيس احساس ٿيو ته واقعي مون کي هٿ جي پورهئي جو ڪاٺ گهرجي. تڏهن الله تعاليٰ کان دعا گهريائون بدلي ۾ الله سائين لوه کي سندس لاءِ ميڻ وانگي نرم ڪري ڇڏيو. ان کي هٿن سان مرضي مطابق موڙي سگهندو هو. اهڙي ريت پاڻ لوهي زرهون تيار ڪري وڪڻندو هو ۽ ان مان گهر ٻار جو پيٽ پاليندو هو.

★ حضرت دائود عليه السلام جڏهن پنهنجي سريلي آواز ۾ خدا جي ساراه ۾ زبور جا مزامير پڙهندو هو ته هر شيءِ مٿان سحر واري ڪيفيت طاري ٿي ويندي هئي. ان ڪيفيت ۾ جبل، پکي پڪڙ ۽ جهنگلي جيوت به ساڻس جهومندا هئا ۽ گڏجي تنوارون ڪندا هئا.

زبور ۽ ان جا حمديہ گيت

زبور عهدِ عتيق مان هڪ ڪتاب آهي. جنهن کي مسيحي ۽ يهودي حضرت دائود عليه السلام ڏانهن منسوب ڪندا آهن. جڏهن ته قرآن شريف ”زبور“ کي آسماني ڪتاب چوي ٿو. زبور جي لفظي معنيٰ ”حصو“ يا ”ٽڪڙو“ آهي. زبور ۾ خدا جي حمد، ثنا، شڪر گذاري ۽ حڪمت بيان ٿيل آهي جنهن کي ”مزامير“ سڏجي ٿو. زبور ۾ اهڙا 150 مزامير آهن.

حضرت دائود عليه السلام جي وفات فلسطين ۾ ٿي جتي سندس آخري آرام گاهه آهي. هن نبي سبگوري جي وفات کان پوءِ سندس فرزند حضرت سليمان عليه السلام بني اسرائيل جو بادشاهه بڻيو جيڪو پڻ پيغمبر ٿيو ۽ مضبوط حڪومت هلايائين.

حضرت دائود عليه السلام جا شانائتا ويچار: عقلمند کي گهرجي ته چئن گهڙين کان غفلت نه ڪري: (1) اها گهڙي جنهن ۾ پنهنجي مالڪ حقيقيءَ سان حالي احوالي ٿئي. (2) اها گهڙي جنهن ۾ پنهنجو محاسبو ڪري. (3) اها گهڙي جنهن ۾ پنهنجي اهڙن دوستن سان ملي جيڪي سندس عيب ۽ خاميون يا حقيقتون ٻڌائين. (4) اها گهڙي جنهن جي تنهائيءَ ۾ پنهنجي نفس ۽ لذتن جو اندازو ڪري، ۽ اها گهڙي انهن سڀني گهڙين ۾ مدد جو ۽ دلين جي اطمينان جو سبب آهي.

هر عقلمند کي گهرجي ته پنهنجي وقت جو قدر ڪري، ۽ پنهنجي زبان جي حفاظت ڪري، ۽ پنهنجي ڪم سان ڪم رکي.

سبق جو خلاصو

حضرت دائود عليه السلام هڪ مٿاهين شان وارو نبي آهي، ننڍپڻ ۾ پڪريون چارڻ ۽ کانپاڻي هلائڻ سندس مشغلو هو. جڏهن جوان ٿيو ته پنهنجي قوم جي بادشاهه جي لشڪر ۾ شامل ٿي جالوت نالي ظالم بادشاهه کي قتل ڪيائين. انعام ۾ کيس بادشاهي ملي. بادشاهي سان گڏ خدا تعاليٰ کيس نبوت جي منصب سان نوازي انيڪ معجزا پڻ عطا فرمايا. جن ۾ لوه جو نرم ٿيڻ، وڻندڙ آواز هجڻ ۽ جبلن توڙي پکي پڪڙڻ جو مطيع ٿيڻ شامل آهن. کيس ”زبور“ نالي آسماني ڪتاب عطا ٿيو جنهن ۾ مالڪ حقيقي جي حمد، ثنا ۽ شڪر گذاري تي مشتمل ”مزامير“ آهن.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. حضرت دائود عليه السلام جون اهم خصلتون ڪهڙيون هيون؟
2. حضرت دائود عليه السلام جو ننڍپڻ ڪيئن گذريو؟
3. حضرت دائود عليه السلام جالوت بادشاهه کي ڪيئن قتل ڪيو؟
4. حضرت دائود عليه السلام کي لوه وارو معجزو ڪيئن عطا ٿيو؟
5. مزامير ڇا آهي؟

(ب) هيٺيان خال ڀريو:

1. حضرت دائود عليه السلام کان پوءِ بني اسرائيل جو..... بادشاهه بڻيو.
2. زبور لفظ جي معنيٰ..... يا آهي.
3. حضرت آدم عليه السلام وانگر حضرت دائود عليه السلام کي..... جو منصب عطا ٿيو آهي.
4. پهريون دفعو بني اسرائيل ۾ هڪ ئي وقت نبي ۽ بادشاهه ٿيڻ وارو..... آهي.
5. حضرت دائود عليه السلام هفتي جي مقرر ڏينهن ۾ ماڻهن جا..... سلجھائيندو هو.

(ج) صحيح جواب تي ”✓“ جو نشان لڳايو:

1. حضرت دائود عليه السلام جو گهراڻو رهندو هو:
(الف) جهنگ ۾ (ب) ريگستان ۾ (ج) شهر ۾ (د) بهراڙي ۾
2. بني اسرائيل پنهنجي بزرگن جي صلاح سان جيڪو بادشاهه مقرر ڪيو سو هو:
(الف) حضرت دائود عليه السلام (ب) حضرت سليمان عليه السلام
(ج) شاول (د) جالوت
3. جالوت بادشاهه کي جنهن هٿيار سان ماريو ويو سو هو:
(الف) تلوار (ب) کانيائي (ج) بندوق (د) ڪماڻ
4. حضرت دائود عليه السلام لوه مان ٺاهيندو هو:
(الف) زرهون (ب) تير (ج) کانيائي (د) ڪماڻ
5. ”مزامير“ جي معنيٰ آهي:
(الف) عبادت (ب) روزو (ج) نماز (د) خدا جو حمد

استاد لاءِ سرگرمي

- * شاگردن ۽ شاگردياڻين کي مکيه آسماني ڪتابن جي تصويرن گڏ ڪرڻ ۽ زبور جي ڪنهن مزامير لکي اچڻ لاءِ چون.
- * پراڻي دور جي هٿيارن غليل، کانيائي ۽ زره بابت معلومات ڏين ۽ انهن جون تصويرون ڪاپيءَ تي هڻڻ لاءِ چون.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ

لفظ	معنيٰ
نيرڳيون	نيري رنگ واريون
سگهارو	طاقت وارو
محاسبو	ليڪو، حساب، وهنوار
پهڻ	پٿر
پڙهو ڏيارڻ	اعلان ڪرڻ، هوڪو ڏيڻ
بِگل	هارن، وڏو آواز ڪيندڙ توتارو
هيڪل	شڪل، نمونو
مسَلح	اسلحي سميت، هٿيار بند
پالو	لوهي چهنڊ واري لٺ
اُون	فڪر
جهومڻ	رقص ڪرڻ.
معجزا	ڪرشنا
زرهون	زَرَه جو جمع، لوهي پوشاڪ (جالٿائيءَ ۾ ڪم اچي)
تنوارون	تنوارون ڪرڻ: ٻوليون ٻولڻ، ذڪر ڪرڻ، جهونگارون ڪرڻ
عهدِ عتيق	آڳاٽو زمانو
منصب	رُتبو، عهدو، ديوتِي
مطيع	فرمانبردار

مقدس پولوس

سکيا جي حاصلات

- مقدس پولوس جي حالات زندگي بيان ڪري سگهندا. (پيدائش 10ع کان نمائندي ٿيڻ تائين)
- ڄاڻندا ته پاڻ يهودي ۽ رومي هو.
- ڄاڻندا ته پاڻ هڪ مشنري جذبو رکندڙ ماڻهو هو ۽ مسيحيت کي ڦهلائڻ ۾ سندس وڏو ڪردار آهي.
- وضاحت ڪندا ته کيس يسوع مسيح جو بهترين حواري ڇو سڏيو ويو.
- ڄاڻندا ته عهدنامي جديد جي ستاويهن خطن/جزن مان تيرهن خط/جزا سندس ڏانهن منسوب آهن.
- مقدس پولوس جي اخلاقي تعليمات بابت مختصر ٻڌائي سگهندا.
- سندس مسيحيت اپنائڻ کان بعد وارن خطن جي اثرن جي وضاحت ڪري سگهندا.
- ڄاڻندا ته مقدس پولوس کي ڪنهن ۽ ڪڏهن قتل ڪيو.

مقدس پولوس يسوع مسيح جو خاص قاصد، مسيحيت جو مبلغ ۽ مفسر گڏوگڏ عهدنامه جديد جو مشهور مصنف شمار ڪيو وڃي ٿو. سندس پراڻو نالو ”شائول“ هو. عبراني ٻولي ۾ شائول جي معنيٰ ”گهريل“ آهي. پر بعد ۾ پاڻ لاطيني نالي ”پولوس“ سان مشهور ٿيو جنهن جي معنيٰ ”ننڍو“ آهي. پولوس جو خانداني تعلق يهودين جي بنيامين قبيلي سان هو. سندس ولادت رومي حڪومت جي ڪيلڪيه رياست ۾ طرسوس شهر اندر 10ع ۾ ٿي. طرسوس شهر ان زماني ۾ يوناني تهذيب جي ڳڙھ هجڻ سان گڏ هڪ خاص اوني ڪپڙي جي ڪري مشهور هو جيڪو پڪرين جي ڏاس مان ٺاهيو ويندو هو، ان کان علاوه اتي تنبن ٺاهڻ جا ڪارخانا به هئا. پولوس پنهنجي ننڍپڻ ۾ اهي ڪم سکيا.

پولوس اڃا ننڍو ئي هو ته سندس ماءُ وفات ڪري وئي، جنهن کان پوءِ هو شمعون ڪريني جي گهرواريءَ روفن ۽ سڪندر جي والده کي ماءُ سڏيندو هو. هن شريعت موسوي ۽ يهودي فقه جي ابتدائي تعليم يهودي عالم ”گمل ايل“ کان حاصل ڪئي ۽ اعليٰ تعليم لاءِ يروشلم ويو.

تعليم جي حصول بعد پولوس هڪ ڪٽر فريسي مشهور ٿيو ان جا وڏن وڏن يهودي حڪمرانن سان تعلقات وڌيا جنهن ڪري کيس پنهنجي يهوديت تي وڏو ناز هو. سڀ کان پهرئين مقدس پولوس جو ذڪر اعمال ۾ ملي ٿو. هو استفانس جي شهادت وقت اتي موجود هو. ان واقعي بعد يهودين طرفان مسيحين کي ايڏائڻ شروع ڪيو ويو. هو مسيحين کي بدعتي ۽ پنهنجي لاءِ خطرو سمجهندا هئا. ان زماني ۾ پولوس رسول سرگرم اڳواڻ ۽ مسيحين جو سخت مخالف هو. مسيحين کي قتل ڪرڻ جون فتوائون وٺڻ لاءِ هو يروشلم مان اجازت ناما وٺي ايندو هو.

ايمان جي تبديلي

اعمال مطابق اهڙي ئي هڪ فتويٰ وٺڻ لاءِ جڏهن ”مقدس پولوس“ دمشق کان يروشلم طرف روانو ٿيو ته رستي ۾ ئي 36ع دوران حضرت يسوع مسيح مٿس ظاهر ٿي کيس غير قومن لاءِ پنهنجو نمائندو نامزد ڪيو. ان غير معمولي واقعي کان بعد پاڻ تي ڏينهن روزو رکيائين ۽ جلد ئي کيس بپتسمه ڏئي مسيحيت ۾ داخل ڪيو ويو.

حضرت يسوع مسيح طرفان نمائندي مقرر ٿيڻ کان پوءِ هو دمشق اندر ماڻهن ۾ مسيحيت جي منادي ڪرڻ شروع ٿيو پر ماڻهو کائڻس ڊنل هئا انڪري هو عرب هليو ويو ۽ پوءِ واپس اچڻ بعد هميشه لاءِ پنهنجي زندگي يسوع مسيح لاءِ وقف ڪري ڇڏيائين. مقدس پولوس اڪثر ڪري غير قومن ۾ منادي ڪئي تنهن ڪري کيس ”غير اقوام جو رسول“ به چوندا آهن.

مقدس پولوس جون خدمتون ۽ شهادت

مقدس پولوس جي شخصيت جون ٽي اهم خصوصيتون هيون: يوناني ثقافت، رومي شهريت ۽ يهودي مذهب. پاڻ پنهنجي انهن خصوصيتن جي بهتر استعمال کان بخوبي واقف هو. حضرت يسوع مسيح جي مقدس پولوس کي مسيحيت لاءِ قبول ڪرڻ بعد پاڻ مسيحيت جي تبليغ لاءِ ٽي سفر ڪيائين. سفرن جو تڪليفون برداشت ڪري ڪليسا ۾ ڇوڪرا ڪيائين، انهن جي نگراني ڪري انهن جي پاسبانن جي رهنمائي ڪيائين. پر حضرت يسوع مسيح جي نالي تي پاڻ تمام گهڻو ايڏايو ويو. رومي حڪومت طرفان مٿس ڪيس هنيا ويا کيس مقدس پطرس سان گڏ ”مهاريٽيني“ قيدخاني ۾ باندِي بڻايو ويو.

عهد نامي جديد ۾ مقدس پولوس جا تيرهن خط شامل آهن. انهن خطن جي نشاندهي ڪرڻ لاءِ مٿن بشارتي خط، قيدخاني وارا خط ۽ پاسباني خطن جا عنوان ڏنل آهن جن ۾ ڪليسا ۽ انهن جي نگهبانن لاءِ بهترين هدايت جون ڳالهون بيان ٿيل آهن.

مقدس پولوس ۽ پطرس کي قيد ڪرڻ بعد کين قيصر نيرو طرفان 29

جون 68ع تي شهيد ڪيو ويو. مقدس پولوس کي رومي شهرت جي ڪري صليب ڏيڻ بجاءِ تلوار ذريعي شهيد ڪيو ويو. جڏهن سندس سسي ڌڙ کان ڌار ٿي ته ان مان يسوع! يسوع! جو آواز آيو ۽ ٽي دفعا زمين تي بولائون ڏنائين جتي جتي سندس سسي ڪري ان جڳهه تان ٽي چشما نڪتا. اڄڪلهه اتي ٽن چشمن وارو گرجا آهي.

مقدس پولوس جون تعليمات:

- مالڪ حقيقي هر انسان کي پنهنجي عملن جو بدلو ضرور ڏيندو، پوءِ جيڪڏهن سٺا عمل هوندا ته سٺو بدلو ملندو ۽ جيڪڏهن بُرا عمل هوندا ته بُرو بدلو ملندو.
- ڪنهن کي بُرائيءَ جو بدلو بُرائيءَ سان نه ڏيو، بلڪه بُرائيءَ جو بدلو نيڪيءَ سان ڏيو.
- پنهنجي وس آهر سڀني ماڻهن جو خيال رکيو.
- پنهنجي ذات لاءِ ڪنهن کان به انتقام نه وٺو.
- جيڪڏهن اوهان جو دشمن اُڃ يا بُڪ سان هجي ته ان کي پاڻي پياريو ۽ ماني کارايو.
- بُرائيءَ کي پنهنجي مٿان غالب نه ڪريو بلڪه بُرائيءَ جي جاءِ تي ڀلائي ڪري ڇڏيو.

سبق جو خلاصو

مقدس پولوس جو پراڻو نالو ”شائول“ هو. ننڍپڻ دوران پاڻ اوني ڪپڙي ۽ تنبن جي ڪارخانن ۾ پورهيو ڪيائين. گمل- ايل نالي يهودي عالم کان علم پرائي يهوديت جو پرچارڪ ۽ ڪتر مذهبي بڻيو. هڪ دفعي حضرت يسوع مسيح مٿس ظاهر ٿي کيس ”غير قوم لاءِ“ پنهنجو نمائندو مقرر ڪيو. ان کان پوءِ هن پنهنجو پاڻ مسيحيت لاءِ وقف ڪري ڇڏيو. يوناني ثقافت، رومي شهرت ۽ يهودي مذهب سندس خصوصيتون آهن. عهدنامي جديد ۾ سندس لکيل خط شامل آهن. پاڻ مسيحيت جي خدمت ڪرڻ جي ڪري نهايت ايذايو ويو ۽ آخر ۾ رياست طرفان کيس تلوار ذريعي شهيد ڪيو ويو.



(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

1. مقدس پولوس جي پيدائش ڪڏهن ۽ ڪٿي ٿي؟
2. مقدس پولوس تعليم ڪٿان حاصل ڪئي؟
3. مقدس پولوس جي ايمان جي تبديليءَ جو واقعو ڪيئن پيش آيو؟
4. مقدس پولوس کي ”غير اقوام جو رسول“ ڇو سڏيندا آهن؟
5. مقدس پولوس مسيحيت لاءِ ڪهڙيون خدمتون سرانجام ڏنيون؟

(ب) صحيح جواب تي ”✓“ جو نشان لڳايو:

1. عهدنامي جديد ۾ مقدس پولوس جي خطن جو تعداد آهي:
(الف) 10 (ب) 11 (ج) 12 (د) 13
2. ايمان جي تبديليءَ بعد مقدس پولوس منادي شروع ڪئي:
(الف) اسلام جي (ب) يهوديت جي (ج) مسيحيت جي (د) ٻڌ ڌرم جي
3. مهارتيني قيدخاني ۾ ساڻس گڏ ٻيو قيدي هو:
(الف) مقدس آگسٽين (ب) مقدس پطرس (ج) مقدس توما (د) يسوع مسيح
4. مقدس پولوس جي شخصيت جون خصوصيتون هيون:
(الف) 3 (ب) 4 (ج) 2 (د) 1
5. مقدس پولوس جي سڀني ڪرڻ واري جڳهه تي اڄڪلهه موجود آهي:
(الف) ٽن چشمن وارو گرجا گھر (ب) ٻن چشمن وارو گرجا گھر (ج) مندر (د) مسجد

(ج) جملي کي صحيح ڪرڻ لاءِ حصي الف کي حصي ب سان ملايو:

حصو - الف	حصو - ب
<ul style="list-style-type: none"> • مقدس پولوس اڃان ننڍو ئي هو ته • مقدس پولوس اعليٰ تعليم لاءِ • طرسوس شهر ان دور ۾ • گمل. ايل نالي يهودي عالم 	<ul style="list-style-type: none"> • اوني ڪپڙي ۽ تنبن جي ڪارخانن جي ڪري مشهور هو. • مقدس پولوس جو استاد هو. • سندس ماءُ وفات ڪري وئي. • يروشلم شهر ڏانهن ويو.

استاد لاءِ سرگرمي

- * استاد شاگردن ۽ شاگردياڻين کي مقدس پولوس جا لکيل مختلف خط ڏيکاري ۽ انهن جو چونڊ هدايتون پڙهي ٻڌائي .
- * مقدس پولوس جي زندگيءَ تي ٺهيل ڊاڪيومينٽري ڏيکاري شاگردن ۽ شاگردياڻين کي ڄاڻ ڏني وڃي.

نوان لفظ ۽ انهن جي معنيٰ	
معنيٰ	لفظ
نياپو ڏيندڙ	قاصد
پرچار ڪندڙ، منادي ڏيندڙ	مُبلّغ
وضاحت ۽ تشريح ڪندڙ	مُفسّر
مرڪز	گڙھ
مذهبي اڳواڻ	فريسي
روم جي بادشاهه جو لقب	قيصر
روم جو قديم شهر	نيرو
قوم جو جمع، قومون	اقوام
ٻڪريءَ جا وار يا بُج، گهٽي يا رڍ جي اُن	ڏاس
خدا تعاليٰ جي طرفان موڪليل اهو نبي سڳورو جنهن تي ڪتاب نازل ٿئي، قاصد، پيغامبر، ايلچي	رسول
شريعت جي خلاف ڪنهن نئين ڳالهه تي عمل ڪندڙ	بدعتي